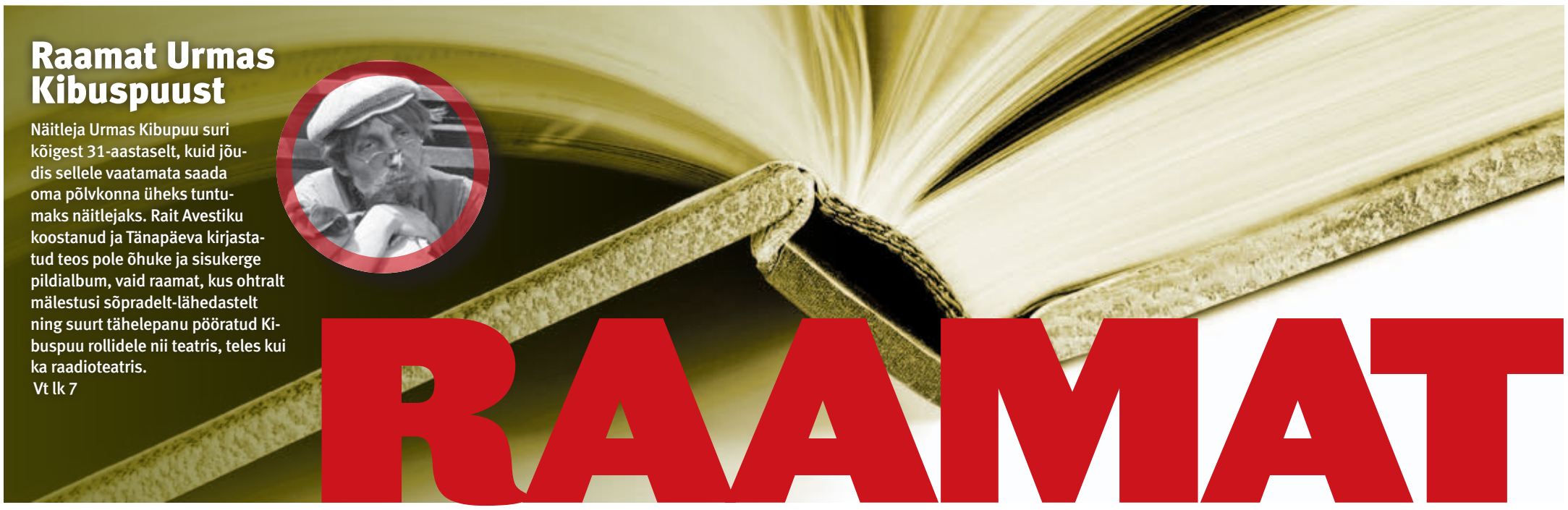

Raamat Urmas Kibuspuust

Näitleja Urmas Kibupuu suri kõigest 31-aastaselt, kuid jõudis sellele vaatamata saada oma põlvkonna üheks tuntumaks näitlejaks. Rait Avestiku koostanud ja Tänapäeva kirjastatud teos pole õhuke ja sisukerge pildialbum, vaid raamat, kus ohtralt mälestusi sõpradelt-lähedastelt ning suurt tähelepanu pööratud Kibuspuu rollidele nii teatris, teles kui ka raadioteatris.

Vt lk 7

RAAMAT

EESTI KIRJASTUSTE LIIDU AJALEHT Nr 9 (44) 19. november 2009

arvamus

Ilu on vaataja silmades

Juba kolmas kord saavad Tallinnas kokku ilusad raamatupildid lähedalt ja kaugelt. Pärit on need siitsamast koduse Läänemere äärest. Lisaks Eesti, Soome, Rootsi, Norra, Taani, Läti, Leedu, Poola, Saksa- ja Venemaa kunstnike töödele Tallinna 3. illustratsioonitriennaalil Eesti Rahvusraamatukogus, saab Eesti Lastekirjanduse Keskuses näha eelmise triennaali peapreemia võitnud taanlanna Lilian Broeggeri ja Soome Instituudis Hannu Taina isikunäitusi.

Igas riigis on omad traditsioonid, omad arusaamad, milline on ilus lasteraamat ja hea illustratsioonikunst. Üheskoos näitust tehes õpitakse hindama ja mõistma ka teiste rahvaste kultuure ja meeldumusi. Meelega on näitust kujundatud segatud kaardipaki põhimõttel, kus riigid ja rahvad tunduvad olema kaootilises segaduses. Tähelepanelikum vaataja leiab selles segaduses siiski ka oma korra ja põhimõtted. Pildid on paigutatud ikka nii, et naaber aitaks naabri töödel paremini esile tulla ja ei tapaks oma intensiivsusega. Läbisegi erinevate riikide kunstnike töid vaadates ei tule esile meie erisus, pigem see, mis meid ühendab.

Rahvusraamatukogu 6. korruse näitusesaalis on võimalik vaadata ka raamatuid endid. Kahjuks on need küll klaasi taga ja katsuma neid ei pääse, aga raamatud on paigutatud vitriinidesse nii, et natuke sinna ka sisse saaks piiluda.

Rahvusvaheline žürii on oma töö teinud ja välja valinud näituse peapreemia saava kunstniku Varvara Alyai. Jagatud on ka kümme võrdset triennaali diplomit. Lisaks veel tunnustus Eesti Rahvusraamatukogu, Eesti Kunstnike Liidu, Eesti Lastekirjanduse Keskuse ja IBBY Eesti Osakonna poolt. Ärgu näitusekülastaja sellest aga end eksitada lasku! Ilu olla vaataja silmades ja mitte keegi ei keela näitusel oma lemmikut otsida ja leida. Kõik kunstnikud esindavad oma riiki ja on välja valitud paljude teiste hulgast. Seega viletsad pildid näitusele ei pääse ja iga kunstniku tööd peaksid leidma oma austajad. Tundke rõõmu nende vaatamisest ja uskuge, ka need, mis teile ehk ei meeldigi, on kellegi teise lemmikud.

Mõlemad näitused on avatud novembrikuu lõpuni ja ootavad külastajaid.

Viive Noor,
Tallinna Illustratsioonitriennaali 2009 kuraator

Sillaehitajad kahe kultuuri vahel

Nelli Melts
kirjastus Aleksandra

Vähem kui kahe nädala pärast, 2. detsembril algab Moskva kunstnike Keskmajas üks Venemaa olulisemaid raamatumesse *Non-fiction*. Meie suuremad kirjastajad, kes käivad regulaarselt messidel Londonis, Frankfurdis ja Bolognas, külastavad vene raamatulaatu harva. Sellegipoolest on Eesti *Non-fiction*il esindatud oma stendiga: sinna on leidnud tee kaks väikest Eesti vene kirjastust – kirjastus KPD Valentina Kašina isikus ja kirjastus Aleksandra.

Oleme Moskva ja Sankt-Peterburi messidel koos käinud juba üle kümne aasta. Aastas tähendab see vähemalt nelja väljasõitu: septembris rahvusvaheline raamatumess Moskvas, aprillis rahvusvaheline raamatusalong Sankt-Peterburis, märtsis ülevenemaaline näitus „Venemaa raamatud" Moskvas ja *Non-fiction* nüüd. On tõsi, et Venemaal on võimalik müüa välismaal välja antud venekeelseid raamatuid, ja kogemus näitab, et nende järele valitseb ka märgatav nõudmine.

Eesti lastekirjandus au sees

Iga Venemaa raamatulaat on tulvil sündmusi, millest kohal viibides tahaks osa saada. Kuid oma stendi juurest on keeruline ära tulla – teinekord külastab seda oma poolteist tuhat inimest päevas. Vahel on endalgi raske mõista, mis selle huvi taga seisab.

Näiteks on kirjastusel KPD raamatusari „Eesti kirjanikud lastele", mis avaldab paralleeltekste eesti ja vene keeles, olles mõeldud Eestis elavale vene lugejale. Mille poolest võiks taoline sari moskvalase tähelepanu äratada? Tuleb välja, et ehkki praegu leiab Moskva raamatupoodidest eesti lasteraamatutest vaid Eno Raua „Naksitrallid", mäletavad paljud meie lastekirjandust oma lapsepõlvest.

Oleme korraldanud ka suuri seminare eesti lastekirjandusest – eelmise aasta detsembris Moskva Gaidarinimelises raamatukogus, tänavu oktoobri algul kahes Moskva olulisemas pedagoogikaülikoolis, riiklikus ja linna omas, kus lastekirjandust õpitakse ja uuritakse akadeemilisel tasemel.

Lisaks külastas oktoobri algul Venemaad kaks eesti kirjanikku, kelle raamatuid on vene keeles välja antud. Andrus Kivirähk esitles Moskva ühes suuremas kesklinna raamatupoes Biblio-Globus venekeelsena välja antud raamatuid (mullu ilmunud „Kaelkirjak" ja „Sirli, Siim ja saladused" (kirjastus KPD), tänavu ilmunud „Leiutajateküla Lotte" (Eesti Päevaleht) ja „Limpa ja mereröövlid" (Varrak) ning „Rehepapp" (Aleksandra).

Kirjanik Andrus Kivirähk koos tõlgi rollis esineva abikaasa Ilona Martsoniga 13. oktoobril 2009 Moskvas Biblio-Globuse raamatupoes lugejatega kohtumas.

Foto Jelena Seifert

Leelo Tungal, kellelt ilmusid tänavu vene keeles „Kristiina, see keskmine" ja „Kuidas mõista põngerjatempe", käis külas Peterburi Puškini-nimelisel raamatukogul. Huvilisi oli neil kohtumistel kõvasti.

Rehepapp vene keeles

Kahjuks ei soovi Venemaal tegutsevad kirjastajad eesti kirjandust märgata. Kuid siingi on olemas erandeid. Nii ilmus tänavu ajakirja Družba Narodov aprillinumbris mahukas eesti kirjanduse eriplokk – Valtoni, Krossi, Õnnepalu, Jõerüüdi, Bergi, Kivirähki ja Unduski novellid ning terve kimp tänapäeva luuletajaid, Runnelist Kivisildnikuni välja.

Juhuse tahtel oli tegemist ajakirja seitsmekümnenda juubeli numbriga. Augustis aga avaldas sama väljaanne Andrus Kivirähki romaani „Rehepp". Selle aasta alguses ilmus Moskva kirjastuses Hroniker Maimu Bergi romaan „Ma armastasin venelast".

Mõistagi pole eesti kirjanduse tutvustamine Venemaal ei lihtne ega ka majanduslikult tulus. Kuid turg jääb kõigest turuks. Oleme aru saanud, et keegi peab rahvaste ja kultuuride vahel ka sillaehitaja olema. Meie ettevõtmisi on toetanud Eesti Vabariigi kultuuriministeerium ja Kultuurkapital, palju oleme tänu võlgu eesti kultuuriesindajale Moskvas Helene Tedrele.

Meie endi jaoks on see aga lihtsalt suur õnn – olla üks osa raamatumaailmast.

uudised

Ilmus „Eesti ajalugu"

Novembris ilmus kirjastuselt Tänapäev Seppo Zetterbergi „Eesti ajalugu", mis on kõige mahukam ja kaasaegsem ülevaade Eesti ajaloost alates kõige vanemast ajast kuni tänapäevani. Tegu ei ole lihtsalt soomekeelse väljaande tõlkega, vaid autor töötas eestikeelse trüki jaoks uuesti läbi kogu materjali ning täiendas seda oluliselt. 672-lehekküljeline suures formaadis raamat on läbivalt illustreeritud fotode, jooniste ja kaartidega.

„Tüdruk, puu ja taevalinnud" sai „Hea raamatu" tiitli

Lastekaitse Liit kuulutas sügiseste „Heade raamatute" hulka kuuluvaks ka lapse leinast rääkiva kaunilt kujundatud raamatu „Tüdruk, puu ja taevalinnud". „Head raamatud" kuulutatakse välja kaks korda aastas: aprillis ja novembris. Raamatud valitakse eelneva poole aasta jooksul ilmunud uudiskirjanduse hulgast ja hinnatakse kuni 12-aastastele mõeldud teoseid. Raamatuid hindasid lastekirjandusega igapäevaselt kokku puutuvad inimesed üle Eesti: lasteraamatukogude töötajad, Eesti Lastekirjanduse Keskus ja Eesti Lugemisühing.

Fred Jüssi ja Doris Kareva autogrammitund

Kirjastus Grenader kutsub neljapäeval, 10. detsembril kell 17 Viru keskuse Rahva Raamatu kauplusesse Fred Jüssi ja Doris Karvea autogrammitundi. Esitletakse Fred Jüssi 2010. aasta kalendrit „Looduseetüüdid", mis sisaldab suureformaadilisi loodusfotosid koos Doris Kareva tekstidega.

Jõulukuu raamatunädal

8.-12. detsembrini toimub Rahvusraamatukogus traditsiooniline jõulukuu raamatunädal: võimalik leida häid kinke jõulukotti ja osaleda kirjandusfoorumil „Paabeli raamatukogu" (11.-12. detsember). Olete oodatud külastama!

RAAMAT
Väljaandja Eesti Kirjastuste Liit
© EKL 2009
Eesti Kirjastuste Liit

ilmumas

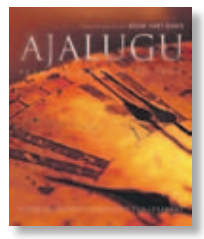

Ajalugu. Tsivilisatsiooni koidikust tänapäevani

tõlkinud Olav Renno ja Kalle Klein
612 lk
kõva köide

See tõeline suurteos käsitleb inimkonna ajalugu ja arengut, uurides võtmesündmusi, pöördelise tähtsusega ideid, poliitilisi jõude, mineviku suurkujusid ja tehnilisi suursaavutusi, mis on muutnud inimkonna lugu. Rikkalikult illustreeritud ja põhjalikult koostatud entsüklopeediline teos annab suurepärase ülevaate tsivilisatsiooni algusest tänapäevani. Oma koht on siin ka tähtsamate ja mõjukamate ajalooliste isikute elulugudel alates Aleksander Suurest kuni Adolf Hitlerini.

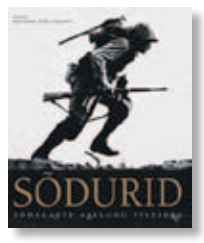

Sõdurid. Sõdalaste ajalugu piltides

R. G. Grant
tõlkinud Jaak Mäll ja Jaanus Õunpuu
360 lk
kõva köide

Põhjalik illustreeritud teatmeteos jutustab sõjapidamise värvika ajaloo nende meeste vaatenurgast, kellel läbi aegade on tulnud relva kanda ja võidelda – alates Antiik-Kreeka hopliitidest ja keskaegsetest rüütlitest kuni tänapäeva eriüksuslasteni. Raamatus antakse ülevaade sõjameeste elust ja argipäevast läbi aastatuhandete ning käsitletakse põhjalikult nii väljaõpet kui ka võitlusviise ja taktikat. Teksti ilmestavad rohked detailsed fotod relvadest, mundritest, turvistest ja varustusest.

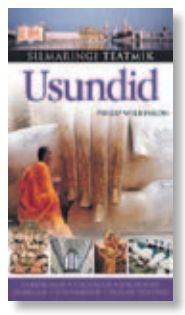

Usundid

Philip Wilkinson
tõlkinud Julika Laulik
sari „Silmaringi teatmik”
352 lk, pehme köide

Selles põnevas teatmikus käsitletakse nii maailma peamisi religioone kui ka Aafrika ja Ameerika vähem tuntud põlisusundeid. Antakse põhjalik ülevaade erinevate usundite võtmeisikute kohta ning uuritakse eri ususüsteemide kombeid ja traditsioone alates igapäevastest palvustest kuni usukalendri tähtpäevadeni. Tuuakse esile iga religiooni päritolu ja ajalugu selle sünnist kuni levialani tänapäeva maailmas. Raamatu autor Philip Wilkinson on rohkem kui 50 ajaloo-, religiooni-, mütoloogia- ja kunstiraamatu autor või kaasautor.

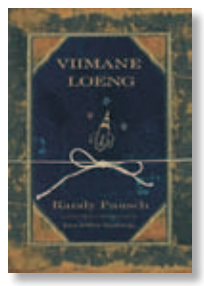

Viimane loeng

Randy Pausch
tõlkinud Martin Väli
kõva köide , 216 lk

Paljudes Ameerika ülikoolides palutakse professoritel pidada aeg-ajalt loeng kujutletaval teemal „Viimane loeng”, mis käsitleks just neist küsimusi, mida nad ise kõige olulisemateks peavad. Kui Carnegie Melloni ülikooli professoril Randy Pauschil paluti esineda sellise loenguga, ei pidanud ta seda viimasena vaid ette kujutama, nii see ka oli – talle oli diagnoositud surmav vähktõbi. Ent tema loeng ei rääkinud surmast ega suremisest. See rääkis elu raskuste ületamisest, teiste ja enda unistuste elluviimisest, iga elatud hetke väärtustamisest. Loengust sai raamat ja niivõrd erakordne, et seda on nüüdseks tõlgitud rohke kui 45 keelde ja müüdud üle viie miljoni eksemplari.

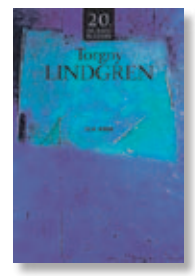

Isa arm

Torgny Lindgren
tõlkinud Tõnis Arnover ja Anu Saluäär
sari 20. sajandi klassika
488 lk, kõva köide

Torgny Lindgreni (s 1938) raamatuid on tõlgitud enam kui 30 keelde ja ta on rahvusvaheliselt üks tuntumaid Rootsi kirjanikke. Lindgren on rõhutanud, et tema käesolev romaanitriloogia räägib eeskätt Armust, Jumala halastusest, mille kohta ei käi Piiblis ühtegi käsku. Tema kaastunnet äratavad tegelased on kui inimsuse proovikivid. Inimeksistents siin maailmas on väeti ja kaitsetu, kui teda ei tiivusta usk, lootus ja armastus. Kui inimene aga leiab endale toe kas või eluvales, on ta päästetud.

Kodututе küla IV: läänetuul, taeva luud

Erik Tohvri
352 lk
kõva köide

Meie ajaarvamise teise aastatuhande lõppu jääb tähistama vere ja vägivallaga loodud ja püsti hoitud suurriigi – Nõukogude Liidu – kokkuvarisemine. Väike Eesti riik saab jälle vabaks, uus elu jõuab ka Raudiku külla. Pool sajandit kestnud võõrvõim ja võõras eluviis on inimestesse oma jälje jätnud, kuid pisitasa hakkab uutmoodi elu ka Raudiku külas juuri ajama. Isegi mõis saab peremehe ning külaelanikud, kes on aastate jooksul mujalt siia sattunud, leiavad endale nii töö kui ka turvalise eluaseme, oma isikliku kodu. Raudiku ei ole enam kodututе küla, sest värske läänetuul on tumedad pilved laiali puhunud.

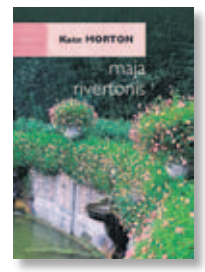

Maja Rivertonis

Kate Morton
tõlkinud Tiina Tiiman
sari Varraku ajaviiteromaan
448 lk
kõva köide

1924. aasta suvel, ühe särava seltskonnapeo ajal Inglismaal, Rivertoni mõisamajas, laskis üks noor poeet end maha. Ainsad tunnistajad olid peretütred Hannah ja Emmeline ning ainult nemad – ja teenijanna Grace – teadsid loost täit tõde. See on romaan, mis on tulvil saladusi ja intriige – mõned saavad ilmsiks, teised jäävad igaveseks varju, meenutades Daphne du Maurier' romantilisi põnevuslugusid.

Barrayar

Lois McMaster Bujold
tõlkinud Kaur Sinissaar
F-sari
352 lk
kõva köide

Oma esimeses tuleproovis juhtis Cordelia Naismith kaptenina üksikut Beeta ekspeditsioonivägede laeva missioonil, mille eesmärk oli hävitada vaenlase armaada. Kogenud pettust ja reetmist, oli ta sunnitud sõlmima separaatrahu oma peamise vastase lord Aral Vorkosiganiga ning sündmuste käigus oma koduplaneedi maha jätma ja võtma vastu leedi Vorkosigani tiitli tema planeedil Barrayaril.

Lenin ja Stalin Lenini suvilas Gorkis 1922. aastal. FOTO RAAMATUST

Nõukogude ja natside diktatuurist

Raamatus „Lenin, Stalin ja Hitler” koondab tunnustatud ajaloolane Robert Gellately peatähelepanu omaaegsetele tooniandvatele jõududele Nõukogude Liidule ja natslikule Saksamaale. Väites, et Euroopale osaks saanud tragöödia oli lahutamatult seotud Lenini, Stalini ja Hitleri diktatuuriga, selgitab Gellately, kuidas utoopilisi ideaale taga ajades muutusid needsamad ideaalid lõppude lõpuks düstoopiliseks õudusunenäoks.

Paljastades müüdi Leninist kui Stalini ja Hitleri suhteliselt heast eelkäijast ning vastandades meetodeid, mille abil Hitler ja Stalin oma palju häda ja viletsust toonud eesmärgile jõudsid, esitab Gellately oma raamatus kaaluka analüüsi ühest hilisajaloo kõige kriitilisemast ajajärgust.

Robert Gellately eessõnast raamatus:

Lenini, Stalini ja Hitleri nimed on jäädavalt seotud 20. sajandi esimese poole Euroopa ajaloo kõige traagilisemate lehekülgedega. Kõigest mõni nädal pärast Oktoobrirevolutsiooni lõid bolševikud palju brutaalsema salapolitsei kui oli olnud tsaariajal. Natsid järgisid nende eeskuju ja vaevalt võimule tulnud, asutasid kardetud Gestapo. Mõlema režiimi ajal viidi koonduslaagritesse miljoneid inimesi, kus neid piinati ja tihti sunniti end surnuks töötama. Natsid mõtlesid välja laagrid, mis olid mõeldud miljonite juudi naiste, meeste ja laste tööstuslikuks tapmiseks rassikriteeriumide alusel.

Nõukogude ja natslikud diktaatorid ise olid Esimesest maailmasõjast põhjustatud muutuste sünnitised. Enne 1914. aastat olid nad marginaalsed tegelased ja neil poleks olnud vähimatki lootust astuda poliitikaellu. Ainult unistustes võisid nad kujutleda ennast kõikvõimsate valitsejate ja massiliste rahvaliikumiste juhtidena. Kui aga sõjakoletis oli 1914. aastal kord lahti pääsenud, andis üle Euroopa levinud sotsiaalse ja poliitilise kriisi laine radikaalidele ja utopistidele täiesti uued võimalused.

Euroopa katastroofi lainetes

Kõik Euroopa nurgad said tunda selle maailmajao järgmise kolmekümne aasta jooksul oma võimusesse haaranud katastroofi mõju. Leidsid aset kaks maailmasõda, Vene revolutsioon ja kodusõda, fašistlik riigipööre Itaalias, natsid haarasid võimu ja panid toime holokausti. Peale selle toimus veel hulk muid ülestõuse ja riigipöördeid. Tapatöö määratut ulatust võib osaliselt seletada viha, hirmu ja ambitsioonide mõjul valla pääsenud mustade jõududega. Elu kaotas tunduvalt rohkem mundrikandjaid ja veelgi rohkem tsiviilisikuid kui mistahes kõnealusega võrreldaval ajalooperioodil.

Käesolev raamat pöörab erilist tähelepanu ajastu tooniandvatele riikidele, Nõukogude Liidule ja natslikule Saksamaale, aga analüüsib katastroofi ennast ülemaailmses ulatuses, püüdes niiviisi avada selle laiaulatuslikku poliitilist ja ideoloogilist olemust. Sellest seisukohast lähtudes võime näha, et Euroopat tabanud tragöödiad olid midagi hoopis enamat kui omaette sündmused. Need olid lahutamatu ja oluline osa kommunistide ning natside ägedast konkurentsist võitluses ülemvõimu eest maailmas.

Rõhk ohvritel ja nende lugudel

Käesolev raamat sai alguse kui uurimus vastandlikest kommunismi- ja natsismiideoloogiatest ning Stalini ja Hitleri ülimalt keerulisest rivaliteedist. Esialgu polnud kavas Leninit peategelaste hulka arvata. Sedamööda aga, kuidas ma uuringu edenedes püüdsin taastada Teise maailmasõjani viivaid sündmusi, sai üha selgemaks, et palju sellest, mida tahtsin öelda, viib mind ikka ja jälle tagasi Lenini ning nõukogude diktatuuri alguse juurde.

Kaks Nõukogude kommunismi ja Saksa natsionaalsotsialismi käsitlevat parimat uuringut võtavad tähelepanu keskmesse Stalini ja Hitleri ning peaaegu ei nimetagi Leninit. Need lähtuvad kahe režiimi võrdlusest, kasutades metoodikat, kus Hitler võetakse peategelaseks ja seejärel võrreldakse teda Staliniga. Paraku ei selgitata kunagi, mispärast on Hitler asetatud Stalinist ettepoole. Lõppude lõpuks oli Stalin poliitikas aktiivselt tegev ammu enne seda, kui keegi polnud Hitlerist midagi kuulnud. Ta oli mõjuvõimas Nõukogude diktaator juba palju aastaid enne, kui natside juhist sai Saksamaa kantsler.

Käesolev raamat erinebki standardsest lähenemisest sellega, et pöörab palju tähelepanu Leninile ja käsitleb kogu lugu täpses kronoloogilises järjestuses. Samuti ei järgita siin enamikule stalinismi käsitlevatele uuringutele iseloomulikku tendentsi ignoreerida Leninit või jätta ta taustategelaste osasse.

Minu varasemad tööd ja uuringud on käsitlenud ühiskonna ajalugu ning seegi raamat pole erand. Taas on eriline rõhk asetatud ohvritele ja nende lugudele, aga ülevaade sellest, mis nendega juhtus, pole mingil juhul ammendav. Kokku on see südantlõhestav lugu, mis sellest, et kannatused ja surm kogu nende mõõtmatuses ei mahu kunagi ühte raamatusse.

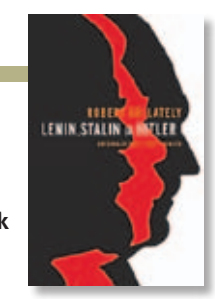

Lenin, Stalin ja Hitler
Robert Gellately
tõlkinud Tõnis Värnik
616 lk
kõva köide

Kahekõne Leo Normetiga

ANNE VELLISTE

Pärast üht lugejatega kohtumist Tallinna Keskraamatukogus astus minu juurde 50. eluaastates naine ja palus, et ma loeksin tema käsikirjalisi mälestusi ning annaksin hinnangu nende avaldamise mõttekuse kohta. Mulle tundus, et nii noorel inimesel ei peaks veel olema vajadust elust kokkuvõtteid teha. Sel hetkel ei teadnud ma, et tegemist on Sirje Vihma-Normetiga, Leo Normeti lesega.

Lugenud käsikirja esimeselt leheküljelt autori pühendust kõikidele oma sõpradele: „Kui minuni jõudis Kaja Irjase surmateade, siis mõtlesin, et kui juba mu tudengipõlvekaaslased lahkuvad, on aeg oma mälestused kirja panna," oli vastus sellele küsimusele käes.

Pärast pulmi Saturni tänava koduaias, 1977. FOTO RAAMATUST

Kahekõne, mis sõlmiti abieluks

Sirje Vihma (1954) ja Leo Normet (1922–1995) kohtusid 1976. aasta mais Hiiumaal kultuuriringreisil, mida juhtis Oskar Kuningas. Sirje õppis Georg Otsa nimelises muusikakoolis, Leo oli Eesti Muusikaakadeemia professor. Tol kohtumisel alguse saanud kahekõne sõlmiti järgmisel aastal abieluks, mis kestis peaaegu kakskümmend aastat, kuni Leo Normeti surmani. Oma teispoolsusesse lahkunud abikaasa ja õpetajaga kõneleb Sirje Leo päevikute kaudu tänagi.

Leo Normetist jäi maha kakskümmend joonelist kaustikut, täidetud korraliku tiheda käekirjaga. Neis sisalduvad mälestused on meie-vormis, sest Sirjega tehti kõike alati koos. See kahekõneraamat on ühelt poolt abielu ja suhete raamat. Sirje oli Leo kolmas abikaasa, kuid tema mälestustest ei leia me kibestumist ega viha Leo eelmiste naiste vastu. Päris lõbusalt meenutab ta ühe endise abikaasa sõnu, kui viimane kuulis, et Leo oli endale uue elukaaslase leidnud: „Kellega sa abiellusid? Kes ta sihuke on – nagu kärbsesitt Tootsi gloobusel!" Sirje jätkab: „Minu meelest oli see väga täpne formuleering. Just nimelt, „punkt või koma ajamere sees", nagu laulis Juhan Viiding."

Omavaheliste suhete kajastamisest olulisemaks peab autor selles raamatus aja peegeldamist. Leo Normet oli üks neid oma põlvkonna haritlasi, kelle noorus oli möödunud iseseisvas Eestis ja kes teadsid, mida ihaleda. Ta oli üks neist, kes valdas vabalt mitmeid võõrkeeli, nõnda et ka tema päevaraamatute sissekanded varieeruvad keeleliselt – enamasti on need muidugi eesti keeles, kuid siis lähevad sujuvalt üle vene, saksa, inglise või prantsuse keelele. Kui eesti loomeinimestel avanes 1980. aastate lõpul võimalus minna piiri taha eesti asja ajama, oli Leo Normet üks esimesi ja võimsamaid, kes seda kultuurisaadikuna tegi.

Nauditav stiil ja mõtte väljendamise täpsus

Sirje Vihma-Normet sündis Nõukogude ajal. Vanaisalt saadud kodused ajalootunnid ning esivanemate väärikus olid need, mis aitasid tal nooruses säilitada rahvuslikku meelsust.

Leo Normetit tuntakse muusikuna – kes ei teaks tema laulu „Puhkuse veedame kõik Viljandis" –, aga samuti õpetlase ja kultuuriteoreetikuna, kuid musikaalne on ka tema kirjapandud tekst, tema mälestused, mida lugedes naudid autori stiili ja mõtte väljendamise täpsust. Kui Leo Normet poleks olnud muusik, oleks ta võinud olla kirjanik.

Leo päevaraamatutest tegi valiku Sirje Vihma-Normet. Põnev oleks teada, mis sellest valikust välja on jäänud ja kas Sirje kavatseb kunagi ka ülejäänud osa Leo pärandist avaldada. Sest tähelepanelik lugeja märkab, et siinsetes lugudes on ka lahtisi otsi ja lõpuni rääkimata asju.

Kahekõne Leo Normeti päevaraamatuga
Sirje Vihma-Normet
kõva köide
296 lk

Tõelisem ja kihilisem kui elu

KRISTA KAER

Uus-Meremaa kirjanik Lloyd Jones jõudis laiema, ülemaailmse lugejaskonna vaatevälja pärast seda, kui ilmus tema romaan „Mister Pip", mis sai 2007. aastal Commonwealth Writers' auhinna ning esines ka Bookeri preemia lõppnimekirjas. Tema küllaltki õbluke raamat on kauni keele ja stiiliga südantliigutav lugu elust ja kirjandusest ning sellest, kuidas elu läheb mõnikord üle kirjanduseks ja kirjandus eluks.

Kujutluspilt terviklikust maailmast

Raamatu tegevus leiab aset Bougainville'i saarel 1990.aastatel, mil seal möllas kodusõda. Saare vasekaevandused suleti, sealt lahkusid kõik valged ning saareelanikud pöördusid vaikselt tagasi sellise elu juurde, mida nad olid elanud, enne kui valged sinna tulid. Lloyd Jones on öelnud, et raamat algas kujutluspildist: valge mees veab kärus musta naist. Seejärel tuli paik – Bougainville'i saar, kus ta oli käinud sealse kodusõja ajal ajakirjanikuna. Ja siis jutustaja: teismeline Matilda, kuigi autoris endaski tekitas kõhklust, kas viiekümne kahe aastane valge mees suudab teismelise musta tüdruku usutavaks muuta.

Saarele jääb vaid üks valge inimene, härra Watts, keda kogu saarerahvas suureks veidrikuks peab. Ühel ilusal päeval otsustab härra Watts uuesti kooli avada ning laste päevadele mingi rütmi ja mõtte anda. Tema arusaam haridusest on pisut ebatavaline – ta nimelt hakkab lastele ette lugema Dickensi „Suuri lootusi" ning üsna pea on raamatu kangelane mister Pip lastele väga lähedaseks saanud. Nad põimivad tema läbielamised omaenda kogemusse ja ellu ning ta muutub neile isegi reaalsemaks kui elu ise. Või nagu ütleb Matilda „Suurte lootuste kohta": „Selles oli maailm, mis oli terviklik ja milles oli mõte, erinevalt meie maailmast."

Lloyd Jones – hiilgav jutustaja

Mr Pip muutub sedavõrd tõeliseks, et kui saarele saabuvad valitsusväed, peavad nad teda ohtlikuks mässuliseks ning nõuavad ta väljaandmist. See omakorda vallandab rea traagilisi sündmusi ja tules hukkub ka Dickensi raamat. Kui lapsed hiljem seda oma mälestuskildude põhjal taastama hakkavad, põimivad nad sellesse oma arusaamu ja elukilde ning elu ja kirjandus sulanduvad veelgi enam ühte.

Jonesi raamat on aga väga mitmekihiline ning ühelt poolt näitab ta kirjanduse vabastavat ja päästvat mõju, kuid teiselt poolt jätab lahti ka küsimuse, kas ühe kultuuri ülekandmine teise on ikka alati läbinisti hea ja kas kirjanduse illusoorse maailma pakutud pääsemine ei ole äkki samuti üksnes illusoorne. Aga hästi jutustatud lugude eesmärk ongi ju mõtete ja tunnete äratamine ning seda oskab Lloyd Jones hiilgavalt.

Mister Pip
Lloyd Jones
tõlkinud Triinu Pakk
sari „Moodne aeg"
kõva köide
224 lk

ilmunud

Tervendav köök
tõlkinud Kaja Riikoja ja Piret Raudsepp
512 lk
kõva köide
Põhjalik tervisliku toitumise käsiraamat sisaldab hulgaliselt ekspertide soovitusi, milliseid toiduaineid mõne tervisehäire korral vältida ja millised on sobivad asendajad probleeme põhjustavale toidule. Raamat sisaldab ka üle 300 tervisliku, maitsva ja toitva retsepti, mis on välja valitud eelkõige nende tervistavate omaduste pärast. Iga retsept on illustreeritud lihtsate ja üksikasjalike juhendite ning fotodega. Iga retsepti kohta on välja toodud professionaalne toitumisalane teave ja lisatud on viited, milliseid allergeene see toit ei sisalda.

Suur võlutrikkide raamat
Joe Fullman
tõlkinud Marju Algvere
120 lk
kõva köide
Abrakadabra! Üllata oma sõpru ristiskäsi seotud sõlmega! Õpi vett paari sekundiga jääks külmutama! Vapusta juhuslikku pealtvaatajat tema mõtete lugemisega! – sellest toredast raamatust leiad nõiduslike ja muljetavaldavate trikkide tegemiseks kõik vajaliku. Muu hulgas saad tuttavaks ka ajaloo tuntumate mustkunstnike trikkidega.

Massaaž ja aroomteraapia
Catherine Stuart
tõlkinud Marika Makarova ja Linda Poots
512 lk
kõva köide
Praktiline illustreeritud käsiraamat pea-, näo-, keha- ja jalamassaažiks, lisaks on raamatus suur valik aroomteraapia ravivõtteid tervise ja sisemise tasakaalu taastamiseks ja tugevdamiseks. Rohkem kui 1500 värvifotot illustreerivad sammhaaval, kuidas massaaži ja aroomteraapiat iseseisvalt kodus praktiseerida ning 150 tehnilist võtet tutvustavad erinevaid massaažimeetodeid ja eeterlike õlide kasutamist. Raamatust leiab põhjaliku informatsiooni, kuidas rakendada massaaži stressisümptomite leevendamiseks, samuti selliste levinud tervisehäirete ravis nagu astma, unetus, peavalud, lihaspinge ja seedeprobleemid.

Koerakuulaja
Jan Fennell
tõlkinud Riina Jürgens
220 lk
kõva köide
Menuka raamatu kordustrükk! Jan Fennell on töötanud koertega 25 aastat ning oma raamatutes püüab ta käsitleda koerte ja inimeste suhtlemise probleeme. Ta alustab rollist, mida koerad on mänginud ajalooliselt ning läheb sealt edasi probleemide juurde, mis võivad koerte kasvatamisel tekkida. Iga peatükk tegeleb eri juhtumiga, kus näidatakse, kuidas toime tulla "raske" koeraga, hammustajaga, haukujaga, sõidukeid ründava koeraga ja nii edasi. Lihtsate näidete varal kummutatakse üldlevinud müüte ja antakse praktilisi näpunäiteid.

Kaka ja kevad
Andrus Kivirähk
illustreerinud Heiki Ernits
96 lk, kõva köide
Lasteraamatutes on tavaliselt kombeks kirjutada armsatest karumõmmidest, lõbusatest jänkudest ja vallatutest hiirekestest. Andrus Kivirähki uuest lastejuttude kogumikust „Kaka ja kevad" neid karvaseid ja pehmeid loomakesi ei leia. Selle asemel astuvad lugeja ette romantiline kakajunn, punapäine viiner, pissipotis elav tont, munevad sokid, loll jope ja mereröövlist lusikas. Ning lisaks veel terve parv veidraid olevusi, kellel varem pole olnud vähimatki võimalust lasteraamatusse pääseda. Nüüd on nad lõpuks kohal! Kõik Kivirähki lastelood on eelnevalt ilmunud ajakirjas „Täheke" ja pälvinud laste heakskiidu ning kurjade tädikeste pahase porina. Pildid on raamatusse joonistanud Heiki Ernits ja nagu Ernitsa puhul tavaline, võib tema pilte vaatama jäädagi.

Käsitöö klaasimaalist mosaiigini
Simona Hill
tõlkinud Lii Tõnismann
512 lk
kõva köide
See universaalne käsitööraamat sisaldab sadu põnevaid kavandeid ja valmistamisõpetusi alates värvilise vahemerepärase mosaiigiga lillepottidest ja kaunitest pildiraamidest kuni batikatehnikas esemete ja klaasimaalini. Iga kavand on varustatud selgete juhtnööride ja töö käiku samm-sammult illustreerivate fotodega. Teoses on kavandeid igale raskusastmele: alates päris algajatele mõeldud kokkukeerutatud traadist vürtsiriiulist kuni juba suuremat vilumust nõudvate täkitud metallist numbritahvli, mummuliseks maalitud padjakatte ja batikatehnikas raamatukaanteni.

Vau! Piltidega entsüklopeedia kogu perele
tõlkinud Olav Renno
303 lk
kõva köide
See tänapäevane entsüklopeedia on nagu muuseum! Visuaalselt köitev teos on täidetud ohtrate teadmistega metallidest molluskiteni, robotitest revolutsioonideni ning inimkeha saladustest kõrgkultuuride saavutusteni. Raamat sisaldab peatükke loodusest, inimkehast, teadusest ja tehnikast, kosmosest, planeet Maast, inimestest ja paikkondadest, ajaloost, kunstist ja kultuurist. Sajad pildid, tuhanded faktid, mustmiljon põnevat asja avastada ja uurida...

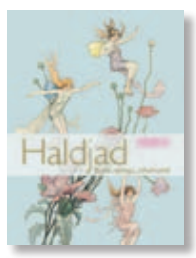

Haldjad. Kunst, ajalugu, uskumused
Susannah Marriot
tõlkinud Ülla Jürviste
värsid tõlkinud Peep Ilmet
430 lk, kõva köide
Meeliköitev kinkeraamat haldjatest, elfidest, päkapikkudest, sülfidest ja teistest vaimolenditest. Haldjarahva tegemisi varjatud ilmas kirjeldavad niihästi rahvapärimus, tänapäevased uskumused kui ka klassikute värsiread, mis kõik on selles kaunis kogumikus esindatud. Raamatus on üle saja tsitaadi, muinasjutukatkendi ja luuletuse. Inspireeriv kingitus igale haldja-, kunsti- ja luulehuvilisele.

ilmunud

Oleviku minevikud
Toomas Karjahärm
488 lk
kõva köide

„Oleviku minevikud" on 2004. aastal ilmunud „Ajaloolase käsiraamatu" edasiarendus, eelkäijast poole kaalukam nii sisult kui ka mahult. Oleviku uued globaalsed väljakutsed on avaldanud oma mõju ka ajaloomõttele ja minevikukäsitlusele, sest möödanikku mõõdetakse ikka oleviku mõõdupuuga. Iga uus põlvkond toob kaasa uusi metodoloogilisi arusaamu. See omakorda teisendab vahekordi akadeemilistes positsioonides, mida võidakse tõlgendada kriisina ajalooteaduses.

Kõiki muutusi ei saa siiski taandada põlvkondlikele erinevustele. Progressiideele tuginevast ajalookäsitlusest loobumine läänemaailmas on tekitanud ebakindlust ka mineviku tõlgendamisel. Enam ei julge humanitaarid nii kergekäeliselt kuulutada globaalseid tõdesid, nagu ajaloo mõte ja inimkonna saatus, vaid piirduvad enamasti üksikjuhtumitega. Viimase aja iseloomulik joon on ajaloolase isiku esiletõus.

Ajaloo ja poliitika seos ei võimalda ajaloolasel sulguda elavandiluust torni. Pärast kommunismi kokkuvarisemist muutus lähiajalugu Ida-Euroopas väga aktuaalseks, sellel on tugev poliitiline värving ja välispoliitiline dimensioon. Ebareaalsest „ajaloo lõpu" ideest loobumine on tekitanud arutelusid „ajaloo tagasipöördumisest". Kogu maailmas püütakse olevikku seletada politoloogiliselt mõistetud mineviku varal, kõneldakse ajaloo kordumisest ja õppetundidest, mida jagavad ohtralt nii meedia kui ka populistlikud poliitikud ja arvamusliidrid. Ajaloolaste ja mõnede intellektuaalide vastuseis ajaloo varjamatule ärakasutamisele ei muuda asjade seisu.

Ajaloolased on küsimuse ees, kuidas oma loomingut üldse hinnata – kas tunnistada see kunstkirjandusega võrdseks fiktsiooniks või kontrollitud tõenditele tuginevaks, objektiivsuse ja tõe poole pürgivaks teaduseks. „Oleviku minevikkude" autor pooldab viimast seisukohta, adudes ühtlasi seda, et ajalookirjutus on oma aja subjektiivne keeleline konstruktsioon, mis ei küündi kunagi minevikutõelisuseni; et ajaloolane peab loobuma pretensioonidest ühele ainuõigele tõele ning leppima arvamuste relatiivsuse ja paljususega.

ilmumas

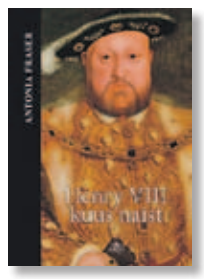

Henry VIII kuus naist
Antonia Fraser
tõlkinud
Piret Ruustal
kõva köide

„Lahutas, jäi peast ilma, suri, lahutas, jäi peast ilma, elas kuninga üle..." – selle tuntud vemmalvärsiga on kuningas Henry VIII kuus naist tavateadvuses defineeritud mitte niivõrd oma elude kaudu, kuivõrd viisi kaudu, kuidas need elud lõppesid. 16. sajandi esimesel poolel oli Inglismaa poliitikas üks suur ja põletav küsimus: Henry VIII soov saada endale meessoost troonipärija. Kuus kuningannat võisid küll olla Henry troonipärija-kinnisidee ohvrid, ent nad polnud sugugi alistujad. Nagu Antonia Fraser oma raamatus osutab, polnud Henry abikaasad mingid tühised nukukesed ega naissoo stereotüübid, kellena neid on ajaloo vältel näidata püütud. Vastupidi, nood naised ilmutasid märkimisväärset tugevust ja tarkust ajastul, mil usuti, et nende soole pole omane kumbki.

Idüllist suure ahastuseni

TIIT MADE
autor

Juuni 1940, Kaitseliidu Toompea malevkond loovutab oma relvi. FOTO EESTI FILMIARHIIV

1939. aasta algas Eestis lootustandvalt. Majandus arenes hoogsalt, toidu- ja põllumajanduskaubad läksid hästi Euroopa turgudel, samm-sammult hakkas taastuma 1934 kõrvale heidetud demokraatlik riigivalitsemine, ehitati palju, inimeste elatustase tõusis, käidi usinasti välisreisidel. Siis aga hakkasid kogunema pilved. MRP käivitas Teise maailmasõja ja andis Nõukogude Liidule võimaluse nõuda oma sõjaväe paigutamist baasidesse. Sealt edasi veeres juba kõik raginal allamäge.

Libisemine kuristikku

Selgeid märke ei võetud tõsiselt. Kui Hitler kutsus pärast Teise maailmasõja käivitumist baltisakslased Eestist Suur-Saksamaale, siis tunti sellest isegi heameelt, andmata aru, miks nii tehakse. Lühikese aja jooksul, 1939–1941, toimusid sündmused, mis vapustasid eesti rahvast ja hävitasid sellest suure osa. Põrmu varisesid valitsenud idüll, enesekindlus ja näiline heaolu. Välkkiirelt tuli asemele ahastus. Rahvas sai oma nahal tunda poliitikute (no mis omadussõna siia valida) lollust (võib-olla), reetlikkust (ei), omakasupüüdlikkust (ei), nahahoidmist (võib-olla), idealismi (võib-olla), ettenägematust (jah), sinisilmset usalduslikkust (kindlasti).

Peagi algas Nõukogude okupatsioon, valitsema pandi kohalikest vasakpoolsetest intellektuaalidest ja juunikommunistidest kaasajooksikud, kehtestati nõukogude võim, „astuti" „vabatahtlikult" Nõukogude Liitu. Kuristikku libisemist ei peatanud ka sõja algamine Saksmaa ja Nõukogude Liidu vahel. Eestlasi sunniti võitlema okupantide armeedes. Venda sunniti võitlema venna vastu. 1941. aastal Eestist kabuhirmus pagenud bolševike asemel asusid valitsema natsid. Sakslastelt loodeti aga asjatult tuge ja abi. Jätkusid okupantide ülbus, repressioonid ja maa majanduse rüüstamine. Käivitunud oli Eesti ajaloo võib-olla traagilisim poolsajand.

Kuidas N. Liit revanši võttis

„Idüllist ahastuseni" on ülevaatlik raamat sellest, kuidas Nõukogude Liit Vabadussõja ja Tartu rahu eest revanši võttis. Kuidas Kremli diktaator ja tema käsilased rahvusvahelist olukorda kasutades eestlased üle kavaldasid. Väikese rahva saatusest, kes suutis omal maal lühikese ajaga vaesusest välja rabeleda ja lausa idüllilise elu sisse seada, kuid siis loetud kuude jooksul langes sügavasse ahastusse ning elas üle totaalse hävingu. Poliitilisest sinisilmsusest, unustamisest, kes ikka on see idanaaber, kes sajandite vältel aina on kippunud eestlaste maale oma tahtmist peale suruma.

Ühtede eestlaste reetlikkusest, isiklikust kättemaksuihast, ärategemissoovist, kes okupantide käsilasteks hakkasid ja oma rahva orjastamist võõrriigi poolt ning iseenda pisirollis osalemist hiljem hoopis Eesti siseprobleemidest tulenenud revolutsiooniks või (teise okupandi puhul) Uue Euroopa ehitamiseks nimetasid. Eesti poliitiliste liidrite ühe põlvkonna rumalusest, millest idanes eneseimetlemine, mis tõi kaasa pool sajandit mõnitusi vene bolševike poolt ning maa koloniseerimise. Mis lohutus saab olla, et sama saatus tabas ka suuremaid rahvaid kui eestlased! Meie isad, vanaisad ja vanavanaisad lasksid end 1939. aastal lihtviisil ära petta, ära meelitada, ära ähvardada, võibolla isegi ära osta, ja ilma paukugi laskmata oma isamaa okupeerida ning rahva kallal hävitustöö käivitada.

Tüüpiline vastuväide on, et väikerahval polnud idast peale tungivate kommunistlike hordide pidurdamiseks suurt midagi teha. Jah, siis kui nad olid liikuma hakanud. Veendununa, et vastu ei hakata ja kusagilt abi ei saada. Siis polnud tõesti enam suurt midagi teha. Kuid tollal vaid kolm korda suurem soome rahvas näitas oma sisu, säilitades iseseisvuse ja võites rahvusvahelise lugupidamise.

See raamat ei ole teaduslik uurimus. Ajaloosündmuste käsitlemine kipub sageli kujutama endast loetelu, mida keegi on varem ühe või teise sündmuse kohta öelnud või arvanud ning mida üks või teine uurija on jõudnud läbi lugeda. Mida rohkem allikaid ja viiteid, seda soliidsem. Kuid siis hakkab materjal laiali valguma ja ajalootõde ise nii segaseks muutuma, et raske on asjale pihta saada.

Dokumentaalne jutustus eestlaste ajaloo kolmest karmist aastast

See raamat on dokumentaalne jutustus eestlaste ajaloo kolmest karmist aastast. Kuidas oli, mida tehti, mida öeldi, kuidas suheldi ja mida otsustati või otsustamata jäeti. Kõik see toimus poolsalaja, rahva eest varjatult, sest ajakirjandus oli valitsejate kontrolli all. Ehkki valitses tsensuur, on tollaste ajalehtede ridade vahelt kõik enam-vähem välja loetav. Eriti aga Läände põgenenud poliitikute, diplomaatide, sõjameeste ja muidu prominentide mälestustes, mis muidugi on kõvasti eneseõigustuste ja tagantjäreletarkusega vürtsitatud. Vaja vaid hoolikalt kirjapandut lugeda ja vastuolulisi ütlemisi kõrvutada ning ajaloomosaiik hakkabki kokku saama.

Autor on oma parima äranägemisega püüdnud reastada fakte ja poliitiliste manöövrite tulemusi, mis peaksid lugejale selgitama meie esimese iseseisvuse lõpuaastate valitsejate võimekust ja oskusi väikest riiki tormikaride vahel juhtida. Fakt jääb faktiks – selles nad ebaõnnestusid ja laev läks koos kapteni, tüürimehe ja kogu meeskonnaga põhja. Või oleks õigem öelda, et laeva kaaperdasid punased piraadid? Oma näruseid aastaid tuleb vaat et paremini mäletada kui häid aastaid, sest siis saab ehk hoida ära tehtud vigade kordumist tulevikus, viletsad aastad ei hakka paremate üle domineerima ning kaob ära see meie alaline halisemine 700-aastase orjaöö ja kordumatult raske saatuse asjus.

Paratamatult on hädavajalik otsida motiive, miks kunagi talitati just nii, aga mitte teisiti. Mis sundis või ajendas tollaseid riigijuhte otsustama nii, nagu nad seda rahvale ootamatult tegid. Kui neid motiive otseselt ei leiagi, sest reeglina on need hästi ära peidetud ning vägagi isikukesksed või toodud avalikkuse ette subjektiivsetest kaalutlustest puhastatutena, siis vähemalt saab fakte, sündmusi ja väljaütlemisi kõrvutades selgemaks, mis ja miks läks viltu ning kas olnuks võimalusi teisiti toimida.

Raamatust vaatab vastu ka tollaste otsustajate endi traagiline saatus. Valdav enamus tollaseid poliitilisi liidreid, sõjaväelasi, politseinikke, intellektuaale, riigiametnikke jt lõpetas NKVD poolt represseeritutena.

Idüllist ahastuseni
Tiit Made
700 lk
kõva köide

Abiks vene keele õppijale

MALLE LING
õpetaja-metoodik

Kirjastuse Argo ja Vene Keele Õpetajate Seltsi koostöös on taas ilmumas uus abimaterjal õppijatele ja õpetajatele. See on loogiline järg 2008. aastal samuti Argos ilmunud kogumikule „Kolleegilt kolleegile".

Vene keel on eesti koolides valdavalt teine võõrkeel (A-keel on enamasti inglise keel). Eestlaste noorema põlvkonna vene keele oskus on kiiresti langenud ning selle olukorra jätkudes ei saa peagi enam rääkida Eestist kui sillast Ida ja Lääne vahel või vene kultuurist osasaamisest. Küllap poleks taoline taandareng aga Eesti huvides ning uue õppekava ootuses on taas aeg teha katset seda allalibisemist peatada. On teinegi sobiv ajend – Euroopa Keelemapi nõudmiste laiendamine ka vene keele õpetamisele, vastavale ainekavale ja eksamitele.

Vene keelt õpetatakse siiski praktiliselt kõikides meie koolides. Vene keele eksamit on aina enam valima hakatud, ehkki kõlanud on kriitikat selle raskuse osas. Euroopa Keelemapi poolt seatud ühtsed kriteeriumid aitavad loodetavasti ühtlustada õppijate taset piirkonniti ja hõlbustavad õpetajatel tööülesannete koostamist.

Kirjastus Argo on juba aastaid leidnud võimalusi välja anda erinevaid õppematerjale vene keele õppijaile. Abimaterjalist „Avame Keelemapi" leiab abi nii õppur kui õpetaja. Struktuurilt jaguneb õppematerjal kahte ossa, millest esimene on pigem põhikooli õpilasele, teine aga gümnasistile. Kindlasti pakuvad huvi erinevad testid teadmiste kontrollimiseks. Autoriteks on tegevõpetajad ja õppejõud, kes puutuvad igapäevaselt kokku noortega, nende keelealaste võimete ja huvidega.

Maa veerekese pääl istudes

KADRI VALNER

Kükitasin aastaid tagasi 5642 meetri kõrgusel Elbruse tipus, vahtisin alla pilvede ja madalamate mäetippude peale ning ümisesin vana laulu: „Istsõ ma maailma veerekese pääle.” Ma imetlesin seda kurviliste mäeselgade mustrit, mitme varjundiga lumevalget, täielikku vaikust. Ja tundsin ennast tibatillukesena vägeval tipul. See väike olemine oli tol korral tore tunne.

See õhuvaade näitab selgelt Colorado ja Greeni jõe meandrite poolt moodustatud sügavaid kanjoneid. Ühinemiskohast pärivoolu kiireneb jõe vool järsult.

Maa vägevus ja ilu

Umbes sama tunne tuli, kui avasin esimest korda kirjastuse Koolibri tõlgitud entsüklopeedia „Imeline Maa”. Mulle meeldib vaadata pilte. Seda raamatut võikski õhtuid veetes sirvida kui hiigelsuurt pildiraamatut Maa vägevusest ja ilust.

Imetleda piirituid punaseid liivaluited Namiibia kõrbes, päikesetõusu ajal avanevat vaadet Colorado jõele, Islandi kuumaveeallikate purskamist, Aafrika väljadel jooksvat elevandikarja, aga ka orkaan Katrina rünnaku tagajärgi Mehhiko lahe rannikule 2005. aastal. Võimas. Osa neist fotodest on ju ilmakuulsad ja nähtud ka mujal raamatute – ajakirjade vahel, mis omakorda tekitab head äratundmisrõõmu.

Fotode lahtiriietamine

Viimasel ajal on me poodidesse ilmunud hulgaliselt fotodega rikastatud raamatuid sellest, kuhu kindlasti peab elu jooksul minema, mida nägema ja mis on olnud enne meid või mis tuleb pärast. Need on uhked teosed, mille puhul küll mõnigi kord tekib mõte, kas foto peab katma nappi või puudulikku selgitust kirjas.

„Imelise Maa” autorid on püstitanud endale ülesande fotode tulevärgi kõrval riietada need fotod justkui lahti ja rääkida, miks need pildid või see Maa just sellised on. Lugeja viiakse 4,6 miljardi aasta tagusesse aega ja veetakse siis näpu kõrval tänasesse päeva, et rääkida Maast kui pidevalt muutuvast ja arenevast looduslikust süsteemist.

Milline oli Maa siis, kui õieti midagi ei olnudki, kui Maa algas ümber Päikese tiirlevast väikesest tahkete kehade kogumist, mis paisus, kuumenes ja sulas, rebenes, külmus ja kasvas. Nii laotatakse Maa geoloogiline ajalugu ligi 600-le leheküljele laiali.

Meeldejääv ajatelg

Õieti kasutavad raamatu autorid siin justkui koolipapalikult levinud ja kergelt meeldejäävat ajatelge. Me ees rullitakse näitlikult lahti tuhandelehelise tualettpaberi rulli. Iga lehe väljatõmbamine tähistab viit miljonit (!) aastat. Et jõuda tänasesse päeva, tuleb 920 lehte ära tõmmata. See on hoomamatult pikk aeg!

Esimeste lihtsate pehmekehaliste mereliste organismide ilmumine jõudis sellele rullile vaid umbes sada lehte tagasi. Kohe tekib ka küsimus, kas järgmise seni tühja 80 lehekülje pärast võib tulla lihtsalt rulli lõpp ja võetakse kasutusele uus rull, mis tähistab ehk muud elu Maal või mujal? Sellele raamat ei vasta. Ja kas peakski…

Nii on raamat jaotatud justkui kolmeks. Esimene osa kirjeldab kujunemist selliseks nagu Maa on täna: kuidas planeet alguse sai, miks ja millal tekkisid siia esimesed kivid, hiidmandrid, kuidas need katki kisuti ja uuesti kokku kleebiti, kuidas kliima Maa kujunemist mõjutab.

Teine osa seletab, milline ja miks Maa täna selline välja näeb. Selgitab, mis on Maa sisemootor, miks vulkaanid ja mäestikud tänaseni mässavad, miks meil on kuivad jääväljad ja kõrbed. Leksikoni kohaselt sisaldub väljaandes kolmanda osisena ka ligi 70-leheküljeline sõnastiku ja seletuste osa.

Teaduskeel või eesti keel?

Kirjastus Koolibri on raamatut tõlkima palunud vägeva meeskonna – tuntud ja teenekad teadlased Dimitri Kaljo, Avo Miideli, Heldur Nestori ja Jaak Nõlvaku, kes nii mõnegi Eestis ilmunud geoloogiaraamatu taga on. See justkui tõstab raamatu väärikust enamgi.

Küll aga tabasin end raamatusse süüvides mitmel korral mõttelt, et tõlge oleks kohati justkui inglise keelest sõna sõnalt üle võetud või pigem teaduskeeles. Viimase mittemõistmine võib ka allakirjutanu viga olla, sest kooliharidus jäi geoloogia valdkonnas liiga hapraks. Ja võib olla ei peagi kõiki mõisteid väga lihtsalt selgitama, ehkki raamat on ilmselgelt just laiemale lugejaskonnale mõeldud.

Küll arvan, et tõlge eeldanuks enam toimetaja kätt. Nagu näiteks järgnev lause (ja mitte ainult see): „See (geosfäär) koosneb mineraalide ja kivimite näol esinevast kristallilisest ainest suhteliselt õhukeses välises kihis ja nii tahkest kui sulanud ainest sügavamates kihtides.” Saan aru küll, aga võtab aega.

Imeline maa
Entsüklopeedia peakonsultandid dr Robert R. Coenraads ja John I. Koivula tõlkijate kollektiiv toimetaja Oive Tinn
576 lk, kõva köide

Ajaloost on mõndagi õppida

MARET VAHER

Ajaloo esimene halb otsus tehti hetkel, kui Eeva pakkus Aadamale õuna – tagajärjeks kaotatud paradiis ning inimeste üha uued ja uued rumalused. Mehhiko valitseja loovutab vabatahtlikult terve tsivilisatsiooni käputäiele vallutajatele, Prantsusmaa suurejoonelist Maginot’ liini väldivad saksa väed lihtsa ringiminekuga ja NASA kosmosesüstiku hävitab üksainus puuduv sidekriips.

Raamatu autor on ühte teosesse koondanud 50 sündmust, mida ühendav joon on teose pealkirja järgi „halvimad otsused”, ehkki nii mõnigi neist tõi kaasa ka midagi positiivset – näiteks Krimmi sõja järel paranesid haavatute hooldamistingimused ning Titanicu hukule järgnes meresõidu ohutusnõuete karmistamine.

Stephen Weir kirjeldab põhjalikult ja haaravalt iga halva otsuse tagamaid, püüdes ka kõige suurema õnnetuse põhjustajat mõista, samas on tema poolehoid suunatud eelkõige suurte poliitiliste mängude ja suurkorporatsioonide kasuahnuse all kannatavatele inimestele. Terava kriitika alla langevad riigi- ja väejuhid, kes oma auahnuse tõttu on valmis valimatult inimelusid hävitama.

Just ahnus ja uhkus on need patud, mis kirjeldatud otsuseid põhjustavad, enamal või vähemal määral on kõik seitse surmapattu esindatud. Neile on autor üsna üllatavalt lisanud ka usu, lootuse ja armastuse. Tundub, et üsna raske on sellistes tingimustes üldse jõuda mõistlike otsusteni, kuid Weir näib teadvat ka üldist põhjust kõigi vigade tekkimisele – nimelt ei taheta minevikust õppida. Autor tsiteerib kirjanik ja filosoof George Santayanat „Need, kes ei suuda mäletada minevikku, on mõistetud seda kordama.” Eesti lugejal tekib kindlasti assotsiatsioon meile väga tuntud kirjanikuga, keda ei ole vist vaja siinkohal mainida.

Halbade otsuste raamat lõpeb looga sellest, kuidas geograafiatunnis õpitu aitas koolitüdrukul päästa inimesi 2004. aasta tsunami eest, kuid kallis tehnoloogia vedas inimeste hoiatamisel alt. Seega tuleb kasuks aeg-ajalt mälu värskendamiseks lugeda raamatuid ajaloost, halbadest otsustest ning nende otsuste tegijatest.

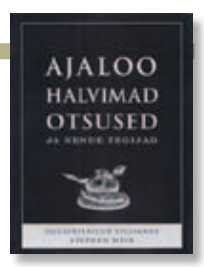

Ajaloo halvimad otsused
Stephen Weir
tõlkinud Karl Staub
256 lk
pehme köide

ilmunud

Päev on aja aken
Kaider Vardja, Merike Vardja
344 lk
kõva köide
Kogumik sisaldab mitmekülgse valiku rahva- ja kirikukalendri ning riiklike tähtpäevade ja riigipühadega seotud luulet ja on üles ehitatud kalendrikuude kaupa, hõlmates lisaks tuntud luuletustele rohkesti selliseid, milles kajastuvad ka vähem tuntud tähtpäevad ja/või mis pole kordustrükina ilmunud ning on seetõttu tänapäeval raskemini kättesaadavad.

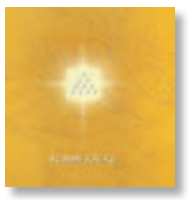

Kümme käsku
Juris Rubenis
tõlkinud
Arvo Baltin
48 lk
kõva köide
Kuuldes iidset sõna „käsk”, võtavad võimust vastuolulised tunded. Kas pole see mõiste seotud iganenud, kaasaegses elus teostamatute nõudmistega? Kas pole käskude sõnastuses midagi ärritavalt didaktilist, mis püüab mind, vabadust ihkavat inimest, piirata, reglementeerida, kontrollida? Kümme käsku siiski on ja jäävad muutumatult elu põhitõdedeks, mis on nende tekkest peale kas rohkem või vähem maailma iga eetilise süsteemi aluseks. Midagi täpsemat, paremat, neist lakooniliselt sõnastatud lausetest pole kirjutatud.

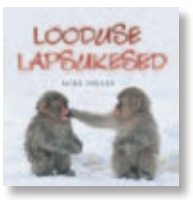

Looduse lapsukesed
Mike Dilger
tõlkinud
Karl Staub
96 lk
kõva köide
Looduses esineb laste kasvatamisele lõpmatul hulgal lähenemisi, alates vanematest, kes hoolitsevad hellalt oma poegade eest kuni beebideni, kes peavad karme elutingimusi taluma alates sündimise esimesest päevast. „Looduse lapsukesed” uurib looduse järelkasvu kütkestavamaid esindajaid ja paljastab geniaalseid viise, kuidas nad suureks sirgumisega toime tulevad.

Halvasti käituvad koerad
Gwen Bailey
tõlkinud Mare Voika
128 lk
pehme köide
Praktiline käsiraamat muutmaks oma koera käitumist. Küsimuste-vastuste vormis raamat aitab teil mõista oma koera käitumise tagamaid, elust võetud juhtumid demonstreerivad, kuidas käitumisprobleeme lahendada. Rikkalikult illustreeritud praktiline teos aitab igal koeraomanikul muuta ka kõige sõnakuulmatum koer õnnelikuks ja kuulekaks lemmikuks.

Kogu keha treening
Joan Pagano
tõlkinud Kalev Kala
128 lk
pehme köide
Kui aega napib, aga on soov trenni teha, siis käesolev DVD-ga varustatud raamat annab teile juhtnööre, kuidas regulaarsed treeningud kiiresse elusse ära mahutada. Üksikasjalikud ülevaated aitavad teil viimistleda erinevaid lihasgruppe arendavaid igapäevaseid harjutusi ning tagavad suurepärase toonuse ja enesetunde.

Tüdrukute jutud
tõlkinud Riina Turi
160 lk
kõva köide
Selles muinasjutuvaramus leidub 20 vanema ja uuema aja lugu väiksematele ja suurematele tüdrukutele. Ja kindlasti mitte ainult neile! Lugeja kohtub taas Põial-Liisi, Väikese Merineitsi ja kuldse hanega ning saab teada, kuidas kuri hunt ühel päeval heaks hakkas ja kes päästis Liblikaaia. Tänu eriilmelistele illustratsioonidele on see raamat teiste seas omamoodi haruldus.

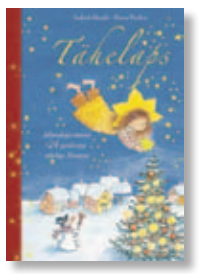

Tähelaps
Advendiaja raamat 24 jutukesega tähelaps Meropest
Isabel Abedi, Petra Probst
tõlkinud Urmas Kaldmaa
104 lk
kõva köide
Advendiaja raamat, milles ootavad ükshaaval lahtilõikamist üllatuslehed. Igal detsembrikuu päeval saate lugeda uue jutukese tähelaps Merope reisist Maale, mis tõi endaga kaasa palju toredaid seiklusi...

Jõulupõder
Terry T Burton
tõlkinud Arvo Haav
10 lk
pappraamat ja pehme mängupõder
Jutustus väikesest põdrast, kes oli kibekiirel jõuluõhtul jõuluvanale abiks ja aitas kogu maailma lastele õigel ajal kingitused kätte viia.

ilmumas

Eesti väikesaared
Aado Keskpaik, Maret Pank, Heli Salong
240 lk
kõva köide
Poolteist tuhat meresaart, mis on meie rannikumerre nagu juhuslikult laiali pillatud, on väga suur arv. Käesolevas väljaandes on tehtud valik nende väikesaarte kasuks, mis on kunagi olnud asustatud või kus on püsiasustus ka tänapäeval. Eesti suuruselt esimesed neli saart – Saaremaa, Hiiumaa, Muhu ja Vormsi – on tuntud-teatud rohkem kui mis tahes teine saar Soome lahes või Lääne-Eesti väikesaarte hulgas. Nemad jäävad nii suuruse kui ka tuntuse poolest n-ö mängust välja.

Selles raamatus tutvustatakse Soome lahe saari Vaindlood, Mohnit, Kolga lahes asuvaid saarekesi, Aksit, Pranglit jt. Lääne-Eesti väikesaartest pälvivad tähelepanu Harilaid, Vohilaid, Hõralaid, Hiiumaa juurde kuuluvad laiud jne kuni Vilsandi ja Loonalaiuni välja. Kolmas rühm on Liivi lahe saared.

Väikesaared on noored ja arenevad maastikud, kus aeg ja ümbritsev meri, kliimaolud, merelinnud ja inimtegevus mängivad olulist rolli. Üle poole sajandi olid nad peaaegu kõik meile kättesaamatud ja kauged. Saartele minek on praegugi tihti üksjagu keeruline ja aeganõudev, kuid ometi võimalik.

ilmunud

Munch
Atle Næss
tõlkinud
Elvi Lumet
kujundanud
Andres Tali
576 lk
kõva köide
Raamat annab põhjaliku ja varjundirohke pildi suurest maalikunstnikust, kes astub meie ette oma ammendamatu loova jõuga, tugeva ja samas haavatavana. Ta elus on sõprust ja tülisid, võitlust ja armastust – ja kaotusehirmu armusuhetes. Raamat maalib pildi ka Edvard Munchist kui eurooplasest ning püüab avada müüti üksildasest kunstigeeniusest. Raamat on rikkalikult illustreeritud Munchi kesksete teoste ja arhiivifotodega.

Elusäde
Erich Maria Remarque
tõlkinud
Alfred Reier
kujundanud
Jüri Jegorov
392 lk
kõva köide
Skelett 509 on kümme aastat talunud kõige võikamaid elutingimusi Natsi-Saksamaa koonduslaagris. Ta kehast on järel vähe, kuid terav mõistus aimab sõja peatset lõppu. Kui tema ja ta saatusekaaslased barakkides suudaksid vastu pidada vabastamiseni või ise välja murda, siis poleks nende kannatused olnud asjata. Kas võib juhtuda, et südid, kuid kohutavalt nõrgad vangid leiavad endas jõudu aina hoogsamalt tegutsevatele SS-lastele vastu hakata?

Vahemere köök
Suur väike kokaraamat
tõlkinud
Kreet Vee
976 lk
pehme köide
Oliiviõli, värsked puu- ja köögiviljad, pasta, mereannid, maitsetaimed – Vahemere köök on tervislik ja viib keele alla. Mahukast väikesest kokaraamatust leiate üle 500 retsepti, et valmistada vaheldusrikas hommiku- lõuna või õhtusöök, väike vahepala või mõni lihtsalt mõnus amps. Iga roa valmistamise raskusaste on hinnatud skaalal 1 (lihtne), 2 (keskmine) või 3 (keeruline). Enamik retsepte on lihtsad või keskmiselt rasked.

Kes tahab saada miljonäriks?
Mälumäng
küsimused
koostanud
Tiit Naarits
272 lk
pehme köide
Käesolevas raamatus on tuhat peaaegu uut küsimust, mis on esitatud samas võtmes kui ülipopulaarses telemängus "Kes tahab saada miljonäriks?". Selle raamatu abil saate ka teie miljonimängu mängida. Kontrollige, kas olete ka tegelikult nii tark, nagu arvate. Seda mängu võib mängida üksi või ka sõpradega turniiri kujul – võidab see, kes lõpetab suurima summaga. Kuid kaaluge oma vastuseid hoolega, sest iga aps võib olla korvamatu.

Kaasaegne ülevaade kogu Eesti ajaloost

Seppo Zetterberg

Fragment taani kunstniku Christian August Lorentzeni maalist "Dannebrog", millel kujutatud taanlaste ristilipu taevast langemist Lindanise lahingus 1219. Originaal asub Taani Riiklikus Kunstimuuseumis. Foto Eesti Ajaloomuuseumi arhiivist

Tõenäoliselt tulenevalt meie kaasaja inimese viitsimatusest süveneda vanemasse ajalukku on paljude riikide koondajalugude ja ülevaatlike teoste koostajad lasknud ennast voolul kaasa kanda ja asetavad oma teostes pearõhu viimase saja aasta või veel hilisema perioodi ajaloole ning libisevad varasematest sajanditest võrdlemisi lühidalt üle. Teine iseloomulik joon on see, et lõviosa mahust hõlmab poliitiline ajalugu.

„Eesti ajaloo" puhul see ei ole nii. Peale poliitilise ajaloo on tugevalt esindatud ka majandus-, sotsiaal- ja kultuuriajalugu – allikate olemasolu korral ka inimeste igapäevane eluolu. Varasematest sajanditest on rohkelt juttu ka seetõttu, et ühegi riigi ning eriti veel Eesti uuemat ajalugu ja nüüdisaega ei ole võimalik mõista põhjalikuma süvenemiseta maa ja rahvavarasemasse aega.

Rohkesti ajaloo üldkäsitlusi

Pärast taasiseseisvumist on hakanud ilmuma uutele uurimustele toetuvaid sünteesilaadseid Eesti ajaloo üldkäsitlusi. Peaaegu et klassikaks on saanud Toivo U. Rauna mahukas ja ajakohane, mitmetes keeltes ilmunud „Estonia and the Estonians". Juba 1930. aastatel hakkas ilmuma mitmeköiteline „Eesti ajalugu", millest enne sõda jõudis ilmuda kolm osa ning nüüd on ilmunud järgmised köited. Esimestest osadest on töös uued väljaanded. Veel tuleks mainida Aivar Kriiska ja Andres Tvauri raamatut „Eesti muinasaeg" (2002) ning 2006. aastal ilmuma hakanud viieköitelist raamatut „Estonian Archaeology".

Ka kirjandus- ning kunstiajaloost on viimastel aastatel ilmunud kõrgetasemelisi ülevaateid – kirjandusajaloost Cornelius Hasselblatti monumentaalne „Geschichte der estnischen Literatur" (2006), autorite kollektiivi „Eesti kirjanduslugu" (2001) ning kunstiajaloost Sirje Helme ja Jaak Kangilaski „Lühike Eesti kunsti ajalugu" ja 2005 ilmuma hakanud mitmeköiteline „Eesti kunsti ajalugu". Ilmar Talve „Eesti kultuurilugu" (2004) on kena ja terviklik ülevaade kultuuriajaloost.

Palju tööd veel tegemata

Üldkäsitlused toetuvad reeglina alusuuringutele. Viimase paarikümne aasta jooksul on ilmunud rida Eesti ajalugu puudutavaid teaduslikke monograafiaid. Näiteks keskaja, ärkamisaja ning 1930. aastate sündmuste kohta, eriti just koguteoste ja ajakirjade jaoks mõeldud artikleid. Neist paljud on teaduskonverentside materjalid, mis tutvustavad kõige värskemaid uurimusi ja värskeid ning ka julgeid tõlgendusi, ehkki nad sageli kordavad iseennast.

Arusaadavalt pole 20. sajandi ajaloo osas olukord veel kaugeltki rahuldav. Kuigi „esimese vabariigi" – ja eriti 1939.–1940. aasta sündmuste kohta – on juba ilmunud palju uurimusi, eriti just teadusartikleid, on palju tööd veel tegemata. Rääkimata nõukogude perioodist aastatel 1944–1991. Huvitav avalöök on Mati Grafi uurimus „Kalevipoja kojutulek. 1978. aasta poliitilisest pööripäevast 1988. aasta suveräänsusdeklaratsioonini" (2008). Seega on uurijatel ees pikk, aga põnev töö, enne kui äsja lõppenud eelmise sajandi Eesti ajalugu on rahuldavalt kaardistatud.

Uue iseseisvuse periood on kestnud alles nii vähe aega, et teaduskriitika pole seda loomulikult veel ette võtnud. Sellel teemal on ilmunud vaid mõned memuaarid, mille eesmärk on teatud inimeste enda rolli ületähtsustamine iseseisvuse taastamise perioodil. Alusuuringute puudumise tõttu on ka käesolevas raamatus seda perioodi käsitletud peamiselt kroonika vormis.

On rõõmustav, et Eesti ajalugu käsitleva väliskirjanduse hulgas on ka huvitavaid venelaste (baltisakslastest, Nõukogude Liidu Balti laevastikust, Kremli poliitikast Baltimaade suhtes) ja sakslaste (Saksa okupatsioon 1941–1944) uurimusi.

Iga peatüki jaoks koostatud kirjanduse nimekiri on valik selle raamatu kirjutamisel kasutatud kirjandusest. Nimekirjas on pearõhk uutel ja uuemapoolsetel uurimustel, kuid nimekirjad viitavad ka vanematele uurimustele, millel need uuemad sageli põhinevad.

Eestlaste jaoks kohandatud ja täiendatud

„Eesti ajalugu" ilmus soome keeles 2007. aasta juunis ja see osutus nii populaarseks, et poole aasta jooksul ilmus kolm trükki. Algselt kirjutasin ma selle raamatu soome lugejale, et Soome lahe põhjakaldal mõistetaks, mida kujutab endast pika Nõukogude okupatsiooni järel iseseisvuse taastanud lõunanaaber.

Eestikeelse tõlke jaoks vaatasin üle terve raamatu teksti ja kärpisin siit selliseid asju, mida on minu arust vaja lahti seletada ainult soomlastele. Ühtlasi olen lisanud sellist materjali, mille kohta eesti lugeja võib soovida rohkem teada. Olen teksti täiendanud 2007.–2009. aastal ilmunud uurimuste põhjal. Samuti olen parandanud mõningaid vigu, millele Soomes ja Eestis ilmunud kriitika tähelepanu juhtis.

Eesti ajalugu
Seppo Zetterberg
tõlkinud Helga Laanpere, Erkki Bahovski, Paul Kokla, Maimu Berg
kujundanud Andres Tali
672 lk
kõva köide, ümbrispaber

Eestlane 20. sajandi sõdades

Merike Jürjo

Kogumikus „Eestlane – sõdur" on kaks peategelast: eesti sõjamees ühelt ja foto kui ajaloodokument teiselt poolt. Pean tunnistama, et ei oskagi päris täpselt öelda, kumb neist rohkem sundis raamatu tarbeks tuhandete sõjameeste ja tuhandete fotode hulgast valikuid tegema. Vahel üks, vahel teine. Aga fotodel ta just selline ongi – eesti sõjamees umbes saja aasta kestel.

20. sajand, millele kogumik keskendub, oli eestlastele erakordselt tähendusrikas. Seni võõrvõimudele allutatud rahvas oli eelnenud aegade kestel ikka olnud sunnitud oma poegi võõrastesse sõdadesse saatma. Ka 20. sajandil võitlesid eesti mehed Euroopas, sõdisid Aafrikas ja Aasias, kuid üle aastasadade läksid nad jälle, relv käes, vaenlasele vastu ka kodumaa pinnal. Nüüd, aastail 1918–1920, 1941 ja 1944, pidasid nad ennastsalgavat võitlust oma riigi iseseisvuse eest.

Minu jaoks on alati olnud intrigeeriv küsimus, mida ja kui palju peab ajalooline foto ja sellega kaasnev tekst lugejale ütlema. Kas see peaks olema klassikalise uudisega sarnane kiretu vastus küsimustele: kes? kus? kellega? kuidas? millal? miks? Või peaks see hoopiski olema veidi emotsionaalsem, fotol kujutatu tagamaid avav kirjeldus?

Kogumikus „Eestlane – sõdur" intrigeeris teema paratamatult eelistama laiemat vaadet, sest eesti meeste rännakud ja saatus sõjameestena osutusid ajas ja ruumis äärmiselt põnevaks. Lummatuna 1920.–1930. aastate keelepruugist, olen nii väljendites kui ka fraasides tuginenud paljuski ennesõjaaegsetele ajakirjadele Sõdur ja Kaitse Kodu!.

Aga milline ta siis ikkagi oli, see eesti sõjamees? Vapper ja visa, kanget eesti jonni täis, kui oli vaja oma, Eesti asja ajada. Vähenõudlik, aga leidlik, kui olud enamat ei võimaldanud. Iseseisev ja algatusvõimeline, kui käsk tuli täita. Väärikas ja sirgeseljaline, aga kaval, kui oli vaja ellu jääda. Truu kaaslane, kui pidi sõprade eest seisma. Ja vahetevahel hulljulge, millest annavad märku nii mõnegi sõjamehega seotud uskumatud legendid.

Eestlane – sõdur Estonian Man – a Soldier
Merike Jürjo
kujundanud Angelika Schneider
184 lk
kõva köide, ümbrispaber

Ainult 31 aastat. Ainult üheksa hooaega

Katkend elulooraamatu eessõnast

Urmas Kibuspuu Jaan Tatikana Ago-Endrik Kerge telelavastuses „Kuulsuse narrid" 1982. aasta mais. FOTO HEIDI MAASIKMETS, ERR ARHIIV

Pärast Urmas Kibuspuu surma kutsus Reet Neimar ajakirjas Teater.Muusika.Kino (1985/11) oma põhjalikus järelehüüdes üles Urmase kolleege, et need võiksid nüüd hakata kirja panema omi mälestusi Urmasest. Ning küsis retooriliselt: kes hakkab neid koguma meie igapäeva non-stop'is?! Teda ennast kohustas pikka ja põhjalikku esseed kirjutama „lisaks sõbratunnetele ka teatriajaloolase ja toimetaja amet".

Essee ilmumisest (see on täielikult ka elulooraamatus olemas) on möödunud pea 25 aastat. Miks Kibuspuust pole varem midagi põhjalikku, teda ning tema loomingut koondavat ilmunud, ei oska öelda. Aeg teeb aga (mäletamisega) oma töö. Kui palju on selle raamatu sisu mõjutanud see, et ka neid „kirjapandud mälestusi" sõpradelt ja kolleegidelt pole, ei oska samuti öelda.

Kuid on iseenesestki mõistetav, ja seda kogesin ka Urmase kolleegidega rääkides, et aastakümnete tagant näitlejatöö peeneid nüansse ja muud taolist mäletada on äärmiselt raske või võimatugi. Kuna Kibuspuu oli eriline inimene ja näitleja ning tema varajane surm mõjus sellevõrra rõhuvamalt, on isegi arusaadav, miks tema tuttavatel-kaasaegsetel oli seda tööd võib-olla raskem ette võtta.

Kulgemise märgistamine

Raamat varalahkunud näitlejast Urmas Kibuspuust (1953–1985) on üldjoontes tavapärane isiku eluloo ja loomingu jäädvustus. Meelelahutuslike ja intervjuupõhiste elulooraamatute kõrval võib käesolev tunduda (kellelegi paraku, kellelegi õnneks) mõnevõrra akadeemilisena, milles rõhk pigem näitlejaisiksuse portreteerimisel ja loomingulise kulgemise märgistamisel kui elu(viiside)s urgitsemisel. Kui ka lugejale nii tundub, on kõik korras – selline rõhuasetus on ka raamatu autori-koostaja eesmärk olnud.

Tajugem raamatus eelkõige kolme osa. Esimeses tutvume Urmase kujunemisega, jõujoontega, mis teda ümbritsesid lapsepõlves nii kodus kui ka koolis. Lähemalt vaatleme lavakunstikateedri VII lendu, mille olulisust Kibuspuu ja ka teatriloo kontekstis ei saa alahinnata.

Teises osas „Kips" (see on Kibuspuu tuntud hüüdnimi) on püütud visandada portreed Urmas Kibuspuust kui inimesest, isiksusest ja näitlejast. /–/ Selle osa lahtikirjutamata jätmine on olnud eesmärgipärane, et edasi anda portreteerijate mingeidki emotsioone, mis tuleksid portreteeritavale kasuks ja lisaksid raamatule mahlakust. Kaaslaste asjakohaseid meenutusi saame lugeda terve raamatu ulatuses. /–/ Põhimõtteliselt võib pärast esimese kahe osaga tutvumist (ainult) lihast ja luust inimeste iseloomustustest ja nende käikudest huvituv lugeja pidada raamatut läbiloetuks. Kuigi järgnevasse, kolmandasse ossa on paigutatud võib-olla raamatu olulisim ja väärtuslikem info, nimelt Urmase kirjad ja kirjakatked, on see osa küllaltki loominguspetsiifiline ja loodetavasti ka põhjalik näitleja loometeekonna vaadejäädvustus-kirjeldus-tutvustus.

Kolmas osa on selle jäädvustus, mida saab jäädvustada. On keeruline või isegi võimatu jumalalt saadud annet kirjeldada või sellest kirjutada. Küsimus on rentaabluses, Kibuspuu tegemistest on möödunud ikkagi 25–35 aastat. Sel põhjusel on tema lavatööde jäädvustumine meenutajate mälu ehk mäletamise tõttu problemaatiline, ja see on ka normaalne. Sestap on arusaadavatel põhjustel raamatus vähem emotsioonide, näitlejameisterlikkuse kirjeldamist. /–/ See osa on jaotatud üheksasse peatükki ehk hooaega, sest just nii kaua jõudis Kibuspuu kutselise näitlejana tegutseda.

Vaatlen üheksat hooaega kronoloogiliselt, üheaegselt teatri-, tele- ja filmitöid, mõnevõrra ka esinemisi raadios ja „haltuuralavadel". Näeme hämmastusega, kui palju jõudis Kibuspuu korda saata napi kümne aastaga. Ja paraku tuleb ka tõdeda, et mitte iga ettevõtmine polnud tema ande vääriline. Mõne lavastuse või teletöö nihkumisele eelmisse või järgmisse hooaega pole mõtet tähelepanu pöörata, oluline on üldine kronoloogiline kulg. Kui selle osa läbimine tundub lugejale tempokas, siis on ka selle tundega kõik korras. Meeletu kiirusega kulges ka Kibuspuu.

Nagu juba mainitud, pean raamatu väärtuslikemaks osaks Urmase kirju. Tegemist on Urmase ja tema õe Merikese kirjavahetusega ning selle raamatuga seoses saame ainult õnnelikud olla, et Merike 1981. aastal Soome kolis ning neil tekkis kirjavahetus. Avaldamiseks sobivad kirjad ja kirjalõigud valis välja Urmase õde ise, raamatus on need trükitud kursiivis.

/–/

Ain Lutsepp: „Lahkunud inimesi meenutades jääme tavaliselt kurvaks. Kibuspuu puhul ei peaks me aga kurvastama selle üle, et teda ei ole, vaid rõõmustama selle üle, kes ta oli, et ta oli olemas. Mõnede inimestega on niimoodi, et nende olemasolu on olnud sedavõrd oluline, et nende paljaks kiskumine on tänases päevas sobimatu. Aga oleks väga põnev, kui Urmas viibiks ise siin ja praegu. Võib-olla viibibki ja naerab oma naeru..."

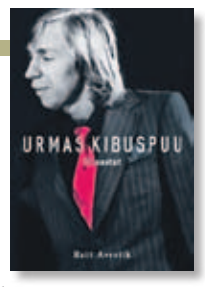

Urmas Kibuspuu 31 aastat
Rait Avestik
kujundanud Andres Tali
328 lk
kõva köide, ümbrispaber

„Videviku" mantlipärija eesti keeles

PRIIT PÕHJALA

Kunagise Põhja-Ameerika varemetel asub Panemi riik: särav pealinn Kapitoolium ja kaksteist seda ümbritsevat ringkonda. Kapitooliumi elanike oodatuimaks meelelahutuseks on iga-aastased Näljamängud: ringkondadest loosi tahtel valitud laste võitlus elu ja surma peale ülisuurel areenil televisiooni otse-eetris. Mängude võitmine tähendab kuulsust ja rikkust. Kaotamine tähendab kindlat surma.

Kuueteistaastane Katniss Everdeen ei satu Näljamängudele loosiga. Ta osaleb võitluses vabatahtlikult, oma noorema õe päästmiseks. Algul näib osalemine Katnissile surmaotsusena, aga ta on varemgi ohtudega kokku puutunud ja ellujäämistung on tal juba loomuses. Et mänge võita, peab ta hakkama tegema raskeid valikuid enese ja teiste heaolu ning elu ja armastuse vahel.

Nii võiks lühidalt kokku võtta tunnustatud kirjaniku Suzanne Collinsi uue romaanitriloogia „Näljamängud" esimese osa, mis kannab triloogiaga sama pealkirja. Romaani on ilmumisest alates saatnud erakordne menu: edetabelirekordid ja kirjandusauhinnad USA-s, ligi 40 keelde müüdud tõlkimisõigused ning filmileping Lionsgate Entertainmentiga.

Lätis müüdi raamatut juba esimesel päeval ligi tuhat eksemplari – see on ühe keskmise raamatu kogutiraaž Eestis. Üks praegusaja armastatumaid fantaasiakirjanikke, „Videviku" romaanisarja autor Stephenie Meyer on „Näljamänge" nimetanud üheks kõige paremaks fantaasiaromaaniks läbi aegade. Õuduskirjanik Stephen King on Collinsit esile tõstnud kui võimekat prosaisti, kes oskab lugejat algusest lõpuni pinevil hoida ning kelle stiil on nauditavalt närvekriipiv ja hoogne, terav ja kibedalt humoorikas.

Suzanne Collins on oma triloogia esimesse osasse põiminud võrdses annuses seiklusi ja romantikat, otsides nende varjus vastust ka filosoofilisematele, inimlikkust ja vägivalda puudutavatele küsimustele. Kuigi romaani tegevus toimub tulevikuriigis, võimaldavad need küsimused tõmmata ka ärevusttekitavaid paralleele kaasajaga.

Näljamängud
Suzanne Collins
tõlkinud Evelin Schapel
304 lk
kõva köide, ümbrispaber

ilmunud

Ühes väikses veidras linnas
Aino Pervik
illustreerinud Jüri Mildeberg
kujundanud Dan Mikkin
84 lk
kõva köide, värvitrükk

Ühes väikses veidras linnas, mille nimi on NummiPea, elas paras hulk veidraid tüüpe ja tüübikesi. Parajalt veider oli isegi NummiPea linnapea, kelle nimi oli proua KummiPea. Nummipea linnas elavad näiteks härra LugemisHull, preili RõõmuRikkuja, härrad EtteVaatlik ja TahaVaatlik, Preili JuurdeVõtlik, härra PuuPea ning paljud teised. Kõik nad on omamoodi kentsakad – nagu inimesed ikka.

Jõulusalmik
koostanud Maire Eliste ja Mariel Marian Eliste
illustreerinud Kirke Kangro
kujundanud Kristel Sibul
248 lk
kõva köide

Mahukas jõulusalmik koondab rohkem kui kahtsadat salmi ligikaudu sajalt armastatud autorilt. Salmid on jaotatud teemade kaupa ning räägivad jõuluootusest, jõuludest, inglitest-haldjatest, päkapikkudest, talvest ja aastavahetusest. Kogumikus on esindatud nii esivanemate vanad kui ka tänapäevased, nii ilmalikud kui ka vaimulikud salmid. Salme on igale maitsele ja vanusele ning nende juures on ka viited nootidele ja heliplaatidele.

Mõistatus lossivaremetes
Reeli Reinaus
sari „Tänapäeva noorsooromaan"
sarja kujundanud Evelin Kasikov
232 lk
pehme köide lakkadega

Laura ja Taneli suvi vanavanemate juures tõotab kujuneda üsna tavaliseks. Kuigi neil ei ole midagi selle vastu, et kahekesi ujumas käia ja marju korjata, on nad siiski rõõmsad, kui külasse kolib uus poiss Marten. Korraga, enne kui lapsed jõuavad omavahel korralikult sõbrunedagi, kistakse nad seiklustesse, millesse on segatud kummitused, salaviinategijad, mõistatuslik suvitaja, libaarheoloogid, muinsuskaitsjad ja kadunud aare.

Kass Kriibik
Tiia Selli
sari „Minu esimene raamat"
illustreerinud Kadi Kurema
kujundanud Dan Mikkin
184 lk
kõva köide

Raamat räägib kass Kriibikust, kelle turvaline kodukassi põli saab otsa hetkel, mil ahnepäitsust kassipoeg Kriibik hüppab tänaval peatunud kalaautosse, et pisut maiustada. Auto juurde naasnud juht, kes kassipoega ei märka, lööb tagaukse pahaaimamatult kinni ning jätkab reisi. Nii algab kodukass Kriibiku põnev, ohtlik ja seiklusrikas elu.„Kass Kriibik" teine lasteraamat, mis Tiia Selli on kirjutanud. Varem on tema sulest ilmunud „Neletriin ja Kapi-Kaarup".

ilmunud

TEA tasku-entsüklopeedia

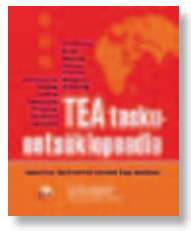

688 lk
kõva köide

Ülevaatlik illustreeritud teatmeteos annab teavet Maa tekkimise ja arenemise kohta, käsitleb riike ja rahvaid, nende ajalugu, uskumusi ja heaolu. Tutvustab astronoomia, matemaatika, füüsika, keemia ja bioloogia ning kunsti põhitõdesid. Saame ka teada, milline on asjade, näiteks auto tungraua ja digikaamera tööpõhimõte.

Teave on esitatud kergesti jälgitavas vormis, huvipakkuvat valdkonda on kerge leida lehekülje välisserva värvi järgi, mis ühtib sisukorras tooduga. Otsitava mõiste, riigi ja nähtuse leiab registri abil.

Maailma lühiajalugu

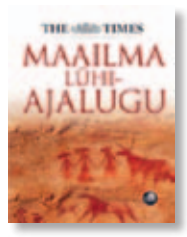

192 lk
kõva köide

Raamat püüab oma 80 paarisleheküljel hõlmata inimkonna kogu ajalugu, alates esimeste inimeste tekkimisest kuni mitmekülgse ja keerulise nüüdismaailmani. Siin ei kajastata mitte niivõrd riikide ja rahvaste ajaloo üksikuid sündmusi, kuivõrd võimsaid hoovusi, mis haarasid paljusid rahvaid või isegi terveid maailmajagusid. Käsitlus püüab esitada ajalugu kui pidevat protsessi, võimaldades sellega paremini mõista meie tänapäeva. Olulisimad andmed ja suundumused on tehtud mõttele ja pilgule paremini haaratavaks teaberikastel kaartidel, teksti illustreerivad rohked tabelid ja üle 80 ajastut tutvustava foto.

Maailma toiduained

Tasku-entsüklopeedia
616 lk
kõva köide

Käepärases formaadis asjalikult illustreeritud entsüklopeedia sisaldab kasulikku teavet enam kui tuhande nii Eestis tuntud kui ka võõrapärase toiduaine kohta. Värvikoodi abil kergesti eristuvates peatükkides kirjeldatakse toiduainete päritolu ja liike, toitainete sisaldust, antakse soovitusi ostmiseks, kasutamiseks ning säilitamiseks. See on praktiline abiline toidusõbrale nii kodus, kaupluses kui ka reisil, andes tuge ka tervislikuks toitumiseks ning toiduainetega seotud terviseriskide ennetamiseks.

Professionaalil aitab teos teadmisi täpsustada ning silmaringi avardada. Taskuentsüklopeedia on mugavalt kaasaskantavas formaadis järg populaarsele ning 2006.aasta parimaks Eesti tõlkekokaraamatuks tunnistatud „Maailma toiduainete entsüklopeediale".

Eelajaloolise maailma atlas

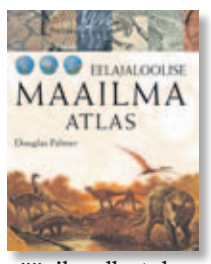

Douglas Palmer
224 lk
kõva köide

„Eelajaloolise maailma atlas" on tüüpilise ajaränduri atlase versioon, mis räägib sellest, kus miski oli, ja mitte niivõrd tänapäeva asukatest, kuivõrd mineviku hämmastavatest elukatest, kes asustasid Maad aegade koidikust alates. Mitmekülgne ja mahukas faktikogu selgitab geoloogia, paleontoloogia ja stratigraafia alustõdesid, annab ülevaate „Maa teaduse" arenguloost ja arendajatest viimase 200 aasta jooksul.

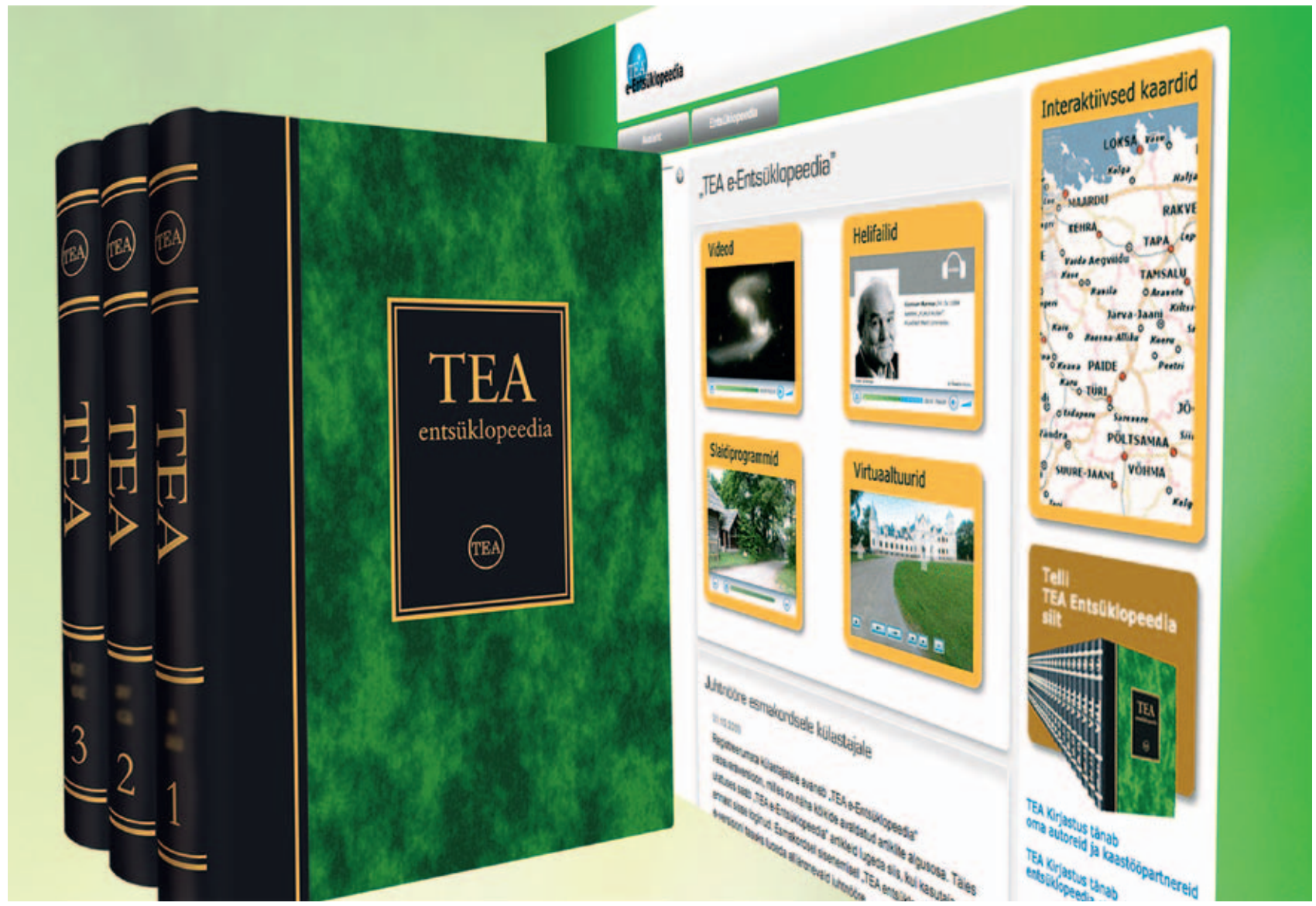

TEA e-Entsüklopeedias" sisalduvad kõigi seni ilmunud köidete artiklid. Novembrikuu jooksul lisatakse ka suurem osa neljanda köite materjalist. ILLUSTRATSIOON ERVIN BERNHARDT.

Neljas köide ilmumas!

LINDA POOL

Iga teatmeteost kavandama hakates seisab selle koostaja probleemi ees, millisel kujul kujutluses juba piirjooni omandama hakanud teos lugejani viia ja kes selle lugeja olla võiks. Vaidlesime meiegi selle üle, kas iga artikkel peaks olema nn tavalugejale sada protsenti mõistetav, ja kui ei ole, kas me siis peaksime selle välja jätma või seda mugandama. Teiselt poolt, kes on see müütiline tavalugeja, kas me temale orienteerudes ei vaesesta teost ega peleta eemale haritud, spetsiifilisemat teavet otsivat inimest? Tõenäoliselt saadavad sedalaadi vaidlused toimetamisprotsessi lõpuni välja.

Kergemini leitav info

Kuna Eestis on entsüklopeediaid välja antud varemgi, siis vaatasime uut teost kavandades silmanurgast ka eelmiste väljaannete poole. Võtsime oma teose puhul eesmärgiks koostada lugejale rohkem lugemisrõõmu pakkuv teos ja lubasime endale, et pühendame rohkem tähelepanu sellele, et info oleks kergesti kätteleitav ja kujundlikult esitatud.

Nagu entsüklopeedia lugeja on täheldanud, on osa artikleid harjumuspärasest pikemad, nad on liigendatud, neis on pealkirjastatud nii peatükid kui ka väiksemad omaette lõigud (vaata abielu, aeg, animatsioon, alalisvool, antiikfilosoofia, riikide artiklid). Näitena võiks vaadata artiklit „aeg". See hõlmab harilikult eraldi esitatavaid artikleid – päikese-, tähe-, aatomi- jmt aeg, ajavööndid, kuupäevaraja, aja mõõtmine. Selliselt kokkupõimituna saab aga valdkonnaga vähem kursis olev lugeja ajast terviklikuma ülevaate ja taustsüsteemi olemasolu korral on spetsiifilisi mõisteid (näiteks efemeriidiaega) kergem määratleda. Kõik olulisemad artiklites käsitletud terminid kajastuvad registris. Sinna on koondatud ka kõik isikunimed, mis köites ette on tulnud.

Illustreeriva materjali suur osatähtsus

Esimesel hetkel võib tunduda, et valdade artiklitele on raisatud ülearu palju ruumi, kuid neilt lehekülgedelt saab lugeja väikese vaevaga teada, kus mingi vald asub, millised on tema lipp ja vapp, millised teed valda läbivad, kui suur on sealne asustustihedus, milline on vanuseline koosseis ja kui palju elanikke on igas valla külas (neid andmeid värskendatakse e-versioonis korra aastas).

Samasugusest ruumi „raiskamisest" võib rääkida ka riikide ja maailmajagude artiklite puhul, neis on illustreeriva materjali osatähtsus samuti väga suur – 40% artikli üldmahust. Riikide puhul oleme pööranud tavapärasest rohkem tähelepanu inimesele (rahvastikule). Iga riigi artikli päist ilmestab sellele riigile iseloomuliku maastiku või linnapildi taustal selle elaniku portree. Riigi demograafilisest olukorrast annavad aga üksikasjaliku ülevaate rahvastiku peatükis toodud rohked graafikud ja tabelid.

Nutikad värvilahendused

Üsna palju ruumi on võtnud raamatus see, et loomingulise isiku artikli puhul oleme peale isiku portree lisanud ka tema loomingu näite. Raamatus on loomingu kohta esitatud ainult üks näide, aga e-versioonis on neid juba ohtrasti, sh kunstnike ateljeede sisevaated jms. Lugejale peaks olema meelepärane ka see, et oleme püüdnud illustreerida iga taime- ja loomaartiklit ning taimede puhul oleme neile iseloomuliku osa andnud suurendatult.

Peale registri olemasolu peaksid teabe leitavust hõlbustama ka teksti värvilahendused. Kui lugeja tahab mingil hetkel saada mingist valdkonnast või artiklist kiirülevaadet, võib ta lugeda läbi ainult artikli esimese lõigu. Oleme artiklid üles ehitanud selliselt, et iga (nii pika kui ka lühikese) artikli esimene lõik võtab lühidalt kokku kogu artikli sisu (see lõik on e-versioonis kasutatav vabavarana).

Lugejad annavad väärt nõu

Mõnes osas on entsüklopeedia ülesehitust mõjutanud ka lugejad. Näiteks helistas kirjastusse mitu korda üks meeslugeja ja tegi ettepanekuid, mida me oleme ka arvesse võtnud, nimelt soovitas ta seda, et riigi artiklist võiks selguda, kui suurt ohtu kujutab see riik oma relvajõudude poolest ülejäänud maailmale. Samuti oli tal ettepanek, et võiksime riikide puhul esitada elektrijaamade kaardi, millelt ilmneks, kuidas need (sh tuumajaamad) riigi territooriumil on paigutunud. Oleme otsustanud sellise kaardi koostada suuremate riikide kohta (vaata Ameerika Ühendriigid, II köide, lk 76), kusjuures mingil moel toome kindlasti ära ka Läänemerd ümbritsevate tuumajaamade paiknemise.

Mahukas materjal „e-Entsüklopeedias"

Käesoleva entsüklopeedia kavandatav tekstimaht on 1750 autoripoognat (70 miljonit täheruumi; võrdluseks: ENE/EE 10 köidet hõlmavad tuhat autoripoognat). Märksõnade arv peaks jääma 50 000 ja 60 000 vahele. Muidugi ei ütle märksõnade arv üheselt midagi, sest „TEA entsüklopeedia" igas köites võtavad u 15 artiklit enda alla veerandi köite mahust (seni avaldatuist on pikim Ameerika Ühendriikide artikkel, see hõlmab 48 lehekülge). Mis puudutab erialadevahelist jaotust, siis esimeses kolmes köites on domineerinud geograafia, edaspidi suuname selle valdkonna vähem lugejahuvi pakkuvad artiklid e-versiooni.

Väga mahukat ajaloo-osa pole esialgu kavas kärpima hakata. Oleme kaalunud veidi lühendada ja vähendada raamatus avaldatavaid biograafiaartikleid. Lugeja ei kaota teabest aga midagi, sest kõik raamatust välja jäänud artiklid saab ta täies ulatuses (ja ohtramini illustreerituna) kätte e-versioonist. Teadus- ja tehnikaartikleid on kavandatud sellises mahus, et pärast kogu teose valmimist peaks nii keskharidusega kui ka kõrgharidusega lugeja saama kätte kogu teda huvitava valdkonna põhiteabe. Oleme kavandanud e-versioonis olevaid artikleid tulevikus valdkondade kaupa värskendada ja täiendada.

„e-Entsüklopeedia" nädal aega tasuta avatud

„TEA e-Entsüklopeediasse" lisame terve novembrikuu jooksul uusi artikleid ning novembri lõpuks avaldatakse seal suurem osa 4. köitesse mahtunud artiklitest. Tavapäraselt täiendame kõiki Eestit puudutavaid artikleid multimeediamaterjaliga.

Novembri lõpus avame „TEA e-Entsüklopeedia" täisversiooni taas kõikidele entsüklopeediahuvilistele tasuta tutvumiseks ning loodame seeläbi saada hulganisti tagasisidet ka neilt lugejatelt, kes seni „TEA Entsüklopeediaga" veel tutvust pole teinud. „e-Entsüklopeedia" jääb avatuks terveks nädalaks. Täiendavat infot leiab „e-Entsüklopeedia" avalehelt www.ents.ee.

Kellele ja milleks laste- ja noorteentsüklopeedia?

SIGRID MALLENE
klassiõpetaja

Paljud keskealised ja vanemad inimesed mäletavad tänini, kuidas 1983. aasta niiskel märtsiõhtul kogunes raamatukaupluste uste taha pikk vonklev inimuss. Kirjastus Valgus andis välja õpilastele mõeldud teatmeteose ENEKE esimese osa ja vormistas tellimusi järgmisele kolmele osale. Kuigi 5.–8. klassi õpilastele mõeldud 9000 märksõna sisaldava neljaköitelise teatmeteose trükiarv küündis koguni 75 000 eksemplarini, ei jätkunud seda kahjuks kõigile soovijaile. Kogu teatmeteose kättesaamine võttis toona mitu aastat.

Ja ehkki ENEKE-se neli köidet on paljude aastate jooksul olnud minu asendamatu abimees ning paljudes kodudes ja koolides on punakaaneline teatmeteos kasutusel siiani, tarvitseb tema „parim enne" kehtivusaja lõppemisest veendumiseks avada esikaas: maailma riikide seas torkavad silma riigid, mis ammu nime vahetanud, samuti panevad kohati lõbusalt muigama artiklid, mis on kirjutatud toonasest valitsevast ideoloogiast lähtudes. Sestap saigi kodus vana teatmeteos väärikat vanaduspõlve pidama tõstetud ning tema asemele oli viimane aeg osta uuendatud laste- ja noorteentsüklopeedia.

TEA laste- ja noorteentsüklopeedia kolm köidet ja arvutiversioon pakuvad põnevust nii suurtele kui ka väikestele. FOTO KALEV TOMINGAS

Lihtne ja kasutajasõbralik ülesehitus

2008. aastal ilmunud TEA laste- ja noorteentsüklopeedia põhineb tuntud Hispaania kirjastuse Everest entsüklopeedial ja seda on Eestit käsitleva ja Eesti jaoks olulise originaalmaterjaliga täiendanud ligi veerandsada omal alal hinnatud Eesti spetsialisti.

Paljud lapsevanemad võivad küsida, miks osta koju entsüklopeedia, kui internet on täis rohket infot. Tänapäeval pööratakse koolis järjest enam tähelepanu õpilase iseseisvale tööle: materjali otsimisele referaatideks ja uurimistöödeks. TEA laste- ja noorteentsüklopeedia on õppurile seejuures sobiv ja tänuväärselt vajalik abiline.

Nelja köidet käe otsas koju tuua võib küll raske olla, aga entsüklopeedia kaal on sellest saadavate teadmiste hulka arvestades igati õigustatud. Raamatusarja ülesehitus on loogiline – märksõnad on esitatud tähestikulises järjekorras, artikli sisust annab aimu ka ikoon artikli päises. Teksti illustreerivad rohked joonised, fotod, kaardid ja skeemid. Õpilastel lihtsustab entsüklopeedia artiklite lugemist lühendite vähesus, kasutatud lühendite loendi leiab iga köite lõpust. Lustlikuks teevad teatmeteose lugemise rubriigid „Kas sa tead?". Neis antakse teema kohta lugejale üllatavaid fakte ning need aitavad muuta faktipõhist teatmeteost põnevaks lugemiseks.

Arvutiversioon DVDl ja CD-ROMil

Koolilapsele, aga miks mitte ka täiskasvanud kasutajale, meeldib ilmselt kõige enam entsüklopeedia neljas köide. Raamatu avamisel selgub, et tegemist on siiski teatmeteose arvutiversiooniga. DVDl ja CD-ROMidel leiduva materjali arvutisse laadimine võtab aega mõned minutid, kuid lisab entsüklopeediale oluliselt lisaväärtust. Sealt leiab kõigis kolmes köites sisalduva teabe, lisatud on helisalvestised, panoraampildid, katked animafilmidest, digitaalsed maakaardid, erinevad videopildid ja animeeritud õppevahendid.

Nii võib tutvuda käbliku, meriski, kuldnoka ja paljude teiste meile tuttavate lindude lauluga, selgitusi annab helindil zooloog ja loodusmees Fred Jüssi. Nii nagu paberkandjal, on ka e-entsüklopeedias teave loomade, taimede, teaduse, spordi, erinevate riikide ja linnade, tehnika, kunsti, ajaloo, religiooni ja mütoloogia jpm kohta. Artiklite all olevad lingid viitavad internetiaadressidele, kust asjahuviline võib leida veelgi lisamaterjali.

„Virtuaalne maailm" pakub põnevaid ülesandeid

Kõige mängulisemalt hariv on viies CD-ROM, mis kannab pealkirja „Virtuaalne maailm". See on digitaalne maailmaatlas, mille abil saab oma teadmisi interaktiivsete ülesannete kaudu kontrollida või ise ülesandeid luua. Selles maailmas saab kokku panna erinevate maailmajagude kaardipuslet, leida kaardistamisel tehtud vigu või parandada segi paisatud kohanimesid, lahendada ristsõnu, panna oma teadmisi proovile viktoriinis või leida täheruutudest jõgesid, riike, linnu. Lastele arvutimängud meeldivad, miks mitte anda võimalust mängida harivaid ning teadmisi andvaid mänge!

Sada säravat ideed kogu perele

ANN ARUVEE

Kas oled mõelnud, et sel aastal võiksid jõulud olla teistsugused? Ehkki jõulupühad on kantud traditsioonide hõngust ja me armastame seda, mis sinna juurde ikka kuulunud on – perega koosolemist, valget lund ja piparkoogilõhna –, võiks see kõik olla veel sada korda erilisem ja toredam! Ei pea ju igal aastal jõulueelsetel päevadel kirevatel osturallidel trügima ning kalleid ja isikupäratuid kingitusi ostma, kui pereliikmete loovus ja osavad näpud mitmeid imesid korda võivad saata. Kõige toredam on saada isetehtud kingitus, saata omatehtud kaart ja pakkuda külalistele koos lastega valmistatud küpsiseid ja piparkooke. Tore on näha kingisaaja näol rõõmu kingitusest, mida tehes oled mõelnud just talle.

Põnevat igaks jõulukuu päevaks

„Meie pere jõuluraamatust" leiab üle saja toreda idee 24 jõuluootuse päevaks, mis muudavad detsembrikuu eriliseks ja meeldejäävaks. Iga päeva kohta on pakutud üks retsept, kingiidee, jõululuuletus, vahva salm jõulukaardile kirjutamiseks ja soovitus perele koos tegutsemiseks. Raamatu koostamisel on arvestatud, et selle järgi saab toredalt aega veeta kogu pere – tegevust leidub nii paariaastasele pisipõnnile kui vanaemale-vanaisale. Valitud retseptide järgi kiiresti valmivad road on lihtsad ja lastele sobivad.

Mõni teada-tuntud retsept on esitatud väikese muudatuse või krutskiga (näiteks saab Kass Arturi kooki teha ka kamapallidega). Kingiideid on nii keerulisemaid kui ka väga lihtsaid, mida võib ka pere kõige pisematega katsetada (nt näpujälgedega päkapiku jõulukaardid). Väga kasulik on jõulukaardile sobivate salmide rubriik. Selle asemel, et kirjutada lihtsalt „häid jõule ja head uut aastat", on hoopis toredam kirjutada näiteks nii:

Ühe päkapiku saadan sinu akna taha,
palju armastust ja rõõmu jätab sulle maha.
Peoga puistab edu ja kamaluga õnne,
soovib, et sul hinges oleks helge jõulutunne.

Eesti autorite koostatud

Raamatu on koostanud eesti autorid. Käsitöö osa meisterdused on välja mõelnud lasteaiaõpetaja Merle Nurms. Toitude retseptid on valinud ja osalt ise koostanud Elina Sildre, kellel on ka tore kokandusblogi. Jõululuuletused ja salmid on kirjutanud Merilin Seppel, kes on varem avaldanud mõned jutud Tähekeses ja ka raamatus „Siis kui sajab päkapikke". Kõik luuletused ja salmid on seni avaldamata, nii et kui jõuluvanale mõni Merilini vahva luuletus lugeda, siis võib kindel olla, et jõuluvana kuuleb seda esimest korda.

„Meie pere jõuluraamat" võiks olla juba detsembrikuu esimestest päevadest peale iga pere lahutamatu kaaslane. Lastele meeldib väga köögis abiks olla, meisterdada ja kingitusi pakkida, kindlasti pakub raamat palju toredaid ideid ja tegutsemisrõõmu ka emale-isale ning vanaemale-vanaisale.

Meie pere jõuluraamat
koostanud Merilin Seppel, Merle Nurms, Elina Sildre
112 lk, kõva köide

ilmunud

Lapse tervise-entsüklopeedia
Peter Abrahams
256 lk
kõva köide
Kõige tänapäevasem ja asjatundlikum ülevaade lapse arengust ja tema arendamisest, lapse eest hoolitsemisest ning lapseeas ettetulevatest haigustest ja haiguslikest seisunditest:
- lihtne ja ülevaatlik käsitlus sümptomitest ja haigustekitajatest
- praktilised nõuanded haiguste äratundmiseks, ennetamiseks ja raviks
- üle 1000 värvifoto ja illustratsiooni
- selge ülesehitus ja põhjalik indeks
- konsultantideks on tuntud Eesti arstid.

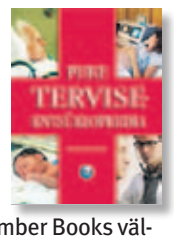

Pere tervise-entsüklopeedia
Peter Abrahams
264 lk
kõva köide
Koostöös ülemaailmselt tunnustatud Briti teatmekirjastusega Amber Books välja antud „Pere terviseentsüklopeedia" on suureformaadiline teatmeteos, mis peaks olema igas kodus, kus hoolitakse oma pere ja enda tervisest.
Kõige tänapäevasem ja asjatundlikum ülevaade 120 enamlevinud haigusest ja haiguslikust seisundist:
- lihtne ja ülevaatlik käsitlus sümptomitest ja haigustekitajatest
- praktilised nõuanded haiguste äratundmiseks, ennetamiseks ja raviks
- üle 1000 värvifoto ja illustratsiooni
- selge ülesehitus ja põhjalik indeks
- konsultantideks tuntud Eesti arstid.

Eakate tervise-entsüklopeedia
Peter Abrahams
176 lk
kõva köide
Kõige tänapäevasem ja asjatundlikum teatmeteos eakate tervisest:
- levinumad haigused
- praktilised nõuanded haiguste ära tundmiseks, ennetamiseks ja raviks
- järg populaarsele „Pere terviseentsüklopeediale" ja „Lapse tervise-entsüklopeediale"
- üle 600 värvifoto ja illustratsiooni
- selge ülesehitus ja põhjalik indeks
- konsultantideks on tuntud Eesti arstid
- esmatrükk Suurbritannias 2009.

Kas TEAte?

Koostöös Amber Booksiga on TEA Kirjastus välja andnud kolm terviseentsüklopeediat: „Pere terviseentsüklopeedia", „Lapse terviseentsükopeedia" ja „Eakate terviseentsüklopeedia".

Mitu Eesti arsti on olnud konsultantideks nende raamatute tõlkimise juures?

1) 11
2) 31
3) 51

Valige õige vastusevariant ja saatke see TEA Kirjastusse meiliga raamat@tea.ee või postiga: Liivalaia 28, Tallinn 10118. Õigesti vastanute vahel loosime välja kolm „Maailma toiduainete taskuentsüklopeediat". Õige vastus oktoobrikuu küsimusele: koolisõnastike sarja kümnenda raamatuna ilmus eesti-prantsuse koolisõnastik.

ilmunud

Elle Kull. Unes ja ilmsi
Hille Karm
218 lk
kõva köide
Ema. Abikaasa. Erakordselt ilus inimene. Näitleja. Ukuaru Minna. UNICEFi Eesti Rahvuskomitee president. Riigikogu X koosseisu liige. MTÜ Heategevuskeskus juht. Taas Riigikogu liige. Osa neist rollidest on teatrist, osa eluteatrist. „Ükski neist pole kõige tähtsam," raputab Elle pead. „Need on, mis välja paistavad. MISKI MUU on peamine." Mis on peamine Elle Kulli elus? Vastuse annab ajakirja Eesti Naine eluloosarja järjekordne raamat „Unes ja ilmsi", mille peategelane on Elle Kull.

Teispool sinist taevast
Jaan Kaplinski
160 lk
kõva köide
Jaan Kaplinski kirjutatud taevaraamat pole paljudele üllatusena mitte ilukirjandus, vaid populaarteadus. Jaan Kaplinski saatesõnadest oma raamatule: „Iga lugeja pole kirjanik, iga kirjanik on aga lugeja. Kirjanikuna olen kirjutanud põhiliselt ilukirjandust. Lugejana aga olen lapsest saadik pidanud eriti lugu populaarteadusest. Oma lastelegi olen vist rohkem rääkinud loodusest ja teadusest kui ilukirjandusest, nii on mu kahest vanemast pojast saanud teadlased."

Ingli kübaratrikk
Kertu Soans
Martti ja kuldtiib
Tiia Kõnnussaar
72 lk
kõva köide
Kerttu Soans on kahe tütre ema, Tiia Kõnnussaar kahe poja ema ja see – kahe kaanega raamat – kahe ema sõpruse vili. Ühel raamatupoolel saame tuttavaks 7-aastase tüdrukuga, kelle nimi on Ingel ja kes sõidab lennujaama kohvikus lennukiga ning kelle suurim soov on saada endale lemmikloom. Teisel raamatupoolel tutvume 7-aastase Marttiga, kes on täpselt selline nagu üks tore poiss võiks olla ja kes üle kõige igatseb endale päris oma draakonit. Värviliste ja lõbusate piltidega raamat, mis sobib lugemiseks nii tüdrukutele kui ka poistele.

Imeline autobuss
Ellen Niit
16 lk
kõva köide
Armastatud lastekirjaniku Ellen Niidu luuleraamat räägib loo vabrikust plehku pistnud väikesest autobussist ja väikesest Jussist, kellel mõlemal on vaja veel veidi kasvada ja õppida.
„Kui on mängus kraps
inimlaps või bussilaps,
siis tal õige hing on sees
ja tast saabki õige mees."

Nigella ekspress
Nigella Lawson
392 lk
kõva köide
Nigella on lõpuks Eesti raamatulettidel! Kõikidel armastatud telekoka austajatel on nüüd ainulaadne võimalus soetada tema sulest ilmunud kokaraamat eesti keeles. Nigella deviis on lihtne: minimaalne stress maksimaalse naudingu nimel. Kiirtoit ei ole pärast Nigella ekspresstoitude raamatut enam endine: tema road ei ole iial liiga lihtsad ega igavad, kuid on alati kergesti ja kiiresti tehtavad ning maitsvad. „Nigella ekspress" sisaldab suurepäraseid retsepte, leidlikke lihtsustusi, vahvaid aegasäästvaid ideid ja mõnusat meelelahutust.

Ingli Valgus
Hille Karm
72 lk
kõva köide
„Ingli valgus" on Hille Karmi kogupereraamat viieaastasest tüdrukust, kelle nimi on Ingel. Väike Ingel kardab pimedust. Pimedusehirmust ülesaamiseks soovitab vanaema hakata koguma valguspilte. Ingel hakkabki pilte koguma ja aasta jooksul saab ta nendest endale päris oma valguse. See on temaga alati ja igal pool, ükskõik kuhu ta läheb.

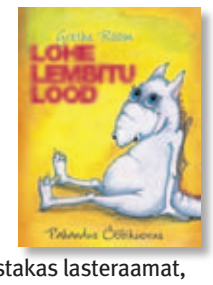

Lohe Lembitu lood
Grethe Rõõm
124 lk
kõva köide
„Lohe Lembitu lood. Pahandus Ööbikuorus" on Grethe Rõõmu lustakas lasteraamat, kus tegutsevad maailma väikseim lohe Lembit, nelja-aastane valgepäine poiss Emil, tema suur õde Sandra ja nende lähedased. Sobib nii väikestele kui ka suurtele sooja südamega inimestele, kes otsivad põnevat ja kaasahaaravat lugemist.

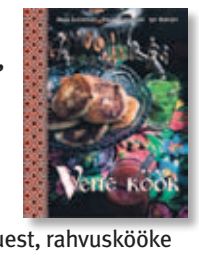

Vene köök
Maria Zaštšerinski, Roman Zaštšerinski, Igor Andrejev
160 lk
kõva köide
„Vene köök" on esimene raamat uuest, rahvusköökе tutvustavast sarjast. Selles raamatus teeme süvitsi tutvust vene koduköögi saladustega, kus katlad vaaritavad lisaks pelmeenidele hõrku pardisuppi, lambaraguud ja vareenikuid, ahjus küpsevad maksapirukad või Napoleoni kook ja palju-palju muud. Roman Zaštšerinski ja Igor Andrejev on igapäevaelus restoranide peakokad, vanaema käe all aga valmistavad meile oma lapsepõlvemaitseid.

Kaunid Eesti kodud
Malle Pajula, Eva Toome
100 lk
kõva köide
Raamat viib meid külla 43 koju, näidates kahe viimase aasta eestimaist kodukujundust ning pakkudes nutikaid lahendusi. Eesti kodu on huvitav: idamaisest muinasjutust kolmekümnendate retro või Muhu-mustriliste kappideni – mida kõike siin ei kohta! Sekka palju isetegemist, häid leide ja nippe. Aina vaata ja imesta!

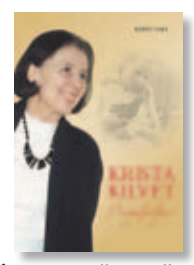

Krista Kilvet. Peegelpilgus
Kertu Saks
208 lk
kõva köide
Raamat raadiohäälle, poliitiku ja diplomaadi Krista Kilveti (1946–2009) ning tema tütre mälestustest perest, kodust, tööst ja pürgimustest. Vestlusi emast ja emaga ilmestavad fotod, kirjad ja dokumendid perearhiivist.

„Kirjutamine on hea võimalus inimeste ja nähtuste sügavam olemus enda jaoks selgemaks mõelda", lausub kirjanik Aita Kivi

FOTO KRISTJAN LEPP

Kirg ja kohusetunne

Intervjueerinud MARGE KASK

Aita Kivi äsjailmunud proosakogu „17 avameelset naist" tegelased on valdavalt kolmekümnendates eluaastates naised, kes silmitsi valikuga: kas kirg või kohusetunne?

Sa oled ilukirjandust kirjutanud kakskümmend seitse aastat. See raamat oli sinu jaoks juba üheteistkümnes. Miks sa kirjutad?
Kirjutamine on hea võimalus inimeste ja nähtuste sügavam olemus enda jaoks selgemaks mõelda, saavutada parem tasakaal nii iseenda kui ka ümbritseva maailmaga. Aeg-ajalt on oluline, et igapäevase asjaliku tegelikkuse kõrval toimiks vähemalt teadvuses veel mingi teine tasand. Loominguga tegelemine – minu puhul juba 27 aastat – aitab vältida elu muutumist ülearu argiseks.

Kui kirjutamine ajakirjanduse tarbeks on minu jaoks töö, siis ilukirjandus on tegevus vabast tahtest. Muidugi on olnud olukordi, mil ka tööväliselt pidin mitte millestki midagi looma niiöelda aja peale – näiteks seriaali „Kired" stsenaariumi või mõne järjejutu kirjutades –, aga see ei kajastu praegu ilmunud raamatus.

Kellele sa kirjutad?
Esialgu ikka ja alati iseendale, mitte abstraktse lugeja peale mõeldes. Hiljem, kirjutatu ilmudes, on päris paljud naised nentinud, et mõni lugu on aidanud neil iseendast paremini aru saada. Ja mehed on väitnud, et loetu aitas neil oma naist mõista... Ühel või teisel viisil on ju paljud inimesed kogenud, mida tähendab siseheitlus kire ja kohusetunde vahel.

Enamiku raamatus „17 avameelset naist" sisalduvast kahekümnest loost kirjutasin kolmekümne-kolmekümne kolme aastasena, vanuses, mil soolisuse surve on äärmiselt suur. Üsna mitu naist, kes praegu kolmekümnendates eluaastates, on öelnud, et avastasid mind enda jaoks autorina just nüüd, äsjailmunud raamatut lugedes. Kuigi elu-olu on vahepeal kõvasti muutunud ja tänu elektrooniliste sidevahendite levikule ka üksinduse mõiste oluliselt teisenenud.

Miks valisid oma uude raamatusse just need lood?
Varem ilmunuist valisin need, mis mulle endale rohkem meeldisid. Nii mõnegi teksti puhul oli tunne: kas tõesti mina olen selle kirjutanud? Mõnel juhul polnud isegi tegevuse areng täpselt meeles. Viimastel aastatel olen aga nii vähe lühiproosat kirjutanud, et uuemate novellide puhul väga suurt valikuvõimalust ei tekkinudki. Püüdsin järjestada novellid ja lühijutud nii, et neid vahetekstidega sidudes moodustuks omalaadne tervik.

Mis sind ennast nende lugudega seob? On need väljamõeldud või elust enesest?
On nii väljamõeldud kui ka elust enesest inspireerituid – viimased muutuvad kirjutamise käigus küll alati oluliselt. Erilise lustiga lugesin raamatut koostades üle lugu, milles kolmekümnesena olin kujutlenud paarkümmend aastat vanema naise mõttemaailma.

Ja tõdesin hämminguga, et küpsete hoiakute, ihaldusväärse meelerahu ja üksinda olemise oskuse poolest paigutaksin selle raamatu-daami ikka veel endast mitukümmend aastat ettepoole. Ikka veel kättesaamatusse kaugusse. Ma tunnen jätkuvalt pisut suuremat lähedust oma kunagise kirjutaja-minaga kui selle auväärse tegelase väärikate seisukohtadega…

Milline tegelane või lugu on sulle endale südamelähedasim?
Mitte ükski – või siis kõik. Kirjutamise käigus on mingi lähedus kujutatavatega paratamatu – aga see ei tähenda, et kõik tegelased, ka mitte need, keda kujutan minaisikus, mulle tingimusteta meeldiksid. Olen nende enesekeskust ju teadlikult võimendanud, et seeläbi mingile probleemile keskenduda. Aga ma usun, et suudan mõista kõiki oma naistegelasi.

Kas saatuslik ettemääratus või lihtsalt tobe juhus?
On sel vahet, kui me teaksime, kumb? Ettepoole vaadates kindlasti on – saatusele ju ei söandata vastu hakata, juhustele küll. Tagasi vaadates on senise saatusemustri põnevaimad kohad pealtnäha juhuslike seikade ja kohtumiste kudum. Tegelikult lubasime need juhused oma ellu aga vaid seetõttu, et olime nende tulekuks seesmiselt valmis.

17 avameelset naist
Aita Kivi
224 lk
kõva köide

Eesti sõjameestest Teises maailmasõjas

Mart Lätte
Eesti Sõjamuuseumi teadur

Teine maailmasõda on intrigeeriv teema ning selleteemalist kirjandust ilmub Eestis väga palju. Hiljuti jõudis huvilisteni mahukas teos tollest ajaperioodist. Mart Laar on hakkama saanud suure tööga ning pannud kokku paksu fotoalbumi „Eesti sõdur II maailmasõjas", mis on igati loogiline jätk 2008. aastal ilmunud samalaadsele raamatule „Eesti Leegion sõnas ja pildis". Nagu autor on ise ka maininud, sai käesoleva teose ilmumine just tõuke eelmisest, mille ilmumise järel paljud inimesed autoriga kontakti võtsid ja uut huvitavat materjali pakkusid.

184. julgestusgrupi laulu- ja pillimehed. 1942

Hea ülevaade eri teemadest

„Eesti sõdur II maailmasõjas" on paks fotoalbum, mis koosneb Trivimi Velliste ja Ülo Tamre saatesõnadest, autori sissejuhatusest, mis annab ülevaate Eestist Teises maailmasõjas ja eri alateemasid puudutavatest peatükkidest. Iga peatükk algab lühikese ajaloolise ülevaatega ja järgneb põnev fotomaterjal. Peatükid annavad ülevaate eri teemadest sõjaeelsest kaitseväest kuni eesti üksusteni sõjajärgses USA armees, puudutades eri riikide sõjavägesid ja väeliike, kus eestlased sõja ajal võitlesid.

Lõpus on toodud fotode allikad, isikunimede register ning sõjaajaloohuvilistele valik kirjandust teemaga põhjalikumaks tutvumiseks. Raamat on paralleelselt eesti ja inglise keeles. Samuti on raamatuga kaasas ka CD-plaat eesti sõdurite lauludega II maailmasõja päevilt.

Mitte vaid fotod

Kuigi tegemist on peamiselt fotoalbumiga, tuleb positiivse küljena veel välja tuua, et ei ole piirdutud ainult fotodega. Lugeja saab tutvuda ka ajastukohaste lendlehtede, plakatite, kirjade, dokumentide ja isegi paari ülekuulamisprotokolliga, samuti eesti üksuste eraldusmärkidega. Siinkirjutaja arvates on väga hea ka see, et raamatus on ka materjali Nõukogude poolel võidelnutest. Kirjandust, mis puudutab Saksa poolel sõdinuid, on Eestis ilmunud palju rohkem.

Vaidleksin pisut vastu Trivimi Vellistele, kes eessõnas muuhulgas õigustab Baaside lepingu sõlmimist Pätsi ja Laidoneri poolt ja väidab, et kõik tollased Eesti poliitikud, eesotsas Jaan Tõnissoniga olid selle sõlmimise poolt. Lisaks sellele versioonile olen kuulnud ka vastupidist lugu sellest, et Tõnisson olevat just lepingu vastu olnud ja nõudnud vastuhakku, kasvõi paari paugu tulistamist, et ei jääks muljet nagu oleks Eesti Nõukogude baasidega vabatahtlikult nõustunud, aga see on teine teema.

Üldiselt võib öelda, et tegemist on igati väärt trükisega, mis peaks olema iga Eesti ajaloo huvilise riiulis. Samuti on kiiduväärt see, et raamat pole ainult eestikeelne ja ka meie keele mitteoskaja saab tutvuda meie keerulise lähiajalooga. Jääb üle ainult autorile jõudu soovida järgmiste teoste kokkupanemiseks.

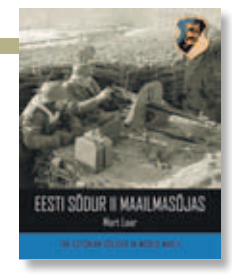

Eesti sõdur II maailmasõjas
koostanud Mart Laar
kõva köide
222 lk

Raamatu „Eesti sõdur II maailmasõjas" juurde kuulub, kuid on ka eraldi saadaval plaat II maailmasõja aegsete sõdurilauludega. Plaadil on katkendid filmist „Inimesed sõdurisinelis" ja 27 lugu, millest kaheksa on plaadistatud esmakordselt. Laule esitavad Põldsepp ja pojad, Untsakad ja Lindpriid. Iga loo juures on väike selgitus selle tausta kohta.

Eesti maalikunstiklassika kalendrikaante vahel

Tiiu Talvistu

1. oktoobril 1919, seega 90 aastat tagasi avas Tartus uksed legendaarne kunstikool Pallas. Kirjastuse Grenader 2010. aasta kalender toob vaatajateni valiku seal õppinud kunstnike töödest, mis kuuluvad nüüdseks eesti kunsti kullafondi.

Eesti kunstiloos legendaarseks muutunud kunstikool Pallas on fenomen, mis andis näo kogu meie rahvusliku kunsti kujunemisele. Ettevõtmise ellukutsujaks olid kunstiühing Pallas kunstnikud Konrad Mägi, Anton Starkopf ja Ado Vabbe, kellele peatselt lisandus ka Nikolai Triik. Töötati Pariisi vaba-ateljeede põhimõttel, aastatega muutus koolitus süsteemsemaks ning 1924. aastast oli tegu kõrgkooliga.

Pallas jäi Eesti Vabariigis ainsaks kujutavat kunsti õpetavaks kooliks, tegutsedes kõik need aastad eraõppeasutusena. Aastatel 1924–1943 jõudis lõpudiplomini 90 kunstnikku, neist 61 maalijat, 17 skulptorit ja 12 graafikut. Koolituse keskmes oli tugev natuuristuudium, mis andis hea professionaalse aluspõhja. Oma kunstniku-mina pidi iga lõpetaja aga ise leidma, sellele aitasid kaasa nii kooliajal, aga eriti peale lõpetamist toimunud välisreisid. 1920. aastate alguses oli tähelepanu keskmes ekspressionismi sünnipaik Saksamaa, kümnendi keskel tõusis huviorbiiti Pariis.

Kooli esimene kümnend oli otsivam ja rabelevam, samas aga loomingulisel eksperimenteerivam. 1930. aastate pingeterohkes maailmas tõusis aga kõikjal Euroopas ausse looduslähedasem kujutamislaad, millega haakusid ka pallaslaste muutumised. Elulähedaste põlvkonna poeetiline realism ammutas ainest kohalikust elu-olust ja nn Pariisi grupi kunstnike looming, kes pöörasid suuremat tähelepanu modernismi klassikale, lähtus enam „kunst kunsti pärast" põhimõtetest, panustades oma töis puhtmaalilistele väärtustele.

Pallasest võrsunud kunstnikud täiendasid 1920. ja 1930. hoogsalt meie kunstnike ridu ja eesti kunsti toonane nägu oli paljuski just nende kujundatud. Pallase koolkond kujunes välja kooli avatud ja erinevaid loomingulisi tõekspidamisi respekteerivas õhkkonnas, mis soosis iga individuaalse ande arengut.

Kalendris näeb pallaslaste Aleksander Vardi, Hando Mugasto, Kaarel Liimandi, Andrus Johani, Kristjan Tedre, Elmar Kitse, Endel Kõksi, Karl Pärsimäe, Richard Uutmaa, Nikolai Kummitsa, Johannes Võerahansu ja Gustav Raua töid. Maalid pärinevad Tartu Kunstimuuseumi kogudest ning enamikku neist võib näha Pallasele pühendatud näitusel Tartu viltuses majas kogu 2010. aasta jooksul.

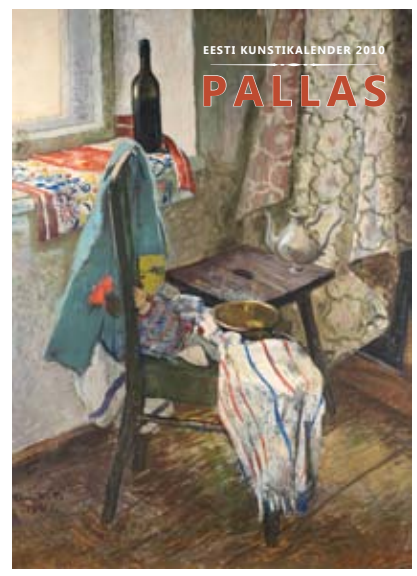

Kalendri koostajad on Mare Joonsalu ja Tiiu Talvistu.

Eesti kunsti ja fotokunsti kalendrid aastaks 2010

Navitrolla
Eesti maali- ja graafikakunstniku Navitrolla isikupäraste piltidega kalender. Navitrolla tööde eeskujuks on peetud madalmaade talupojakunsti, zen-budistlikku kunstikäsitlust ja tänapäevast koomiksikunsti. Tema töödele on iseloomulikud lihtsad olustikulised motiivid. Iga Navitrolla töö on kui lühike puändiga lõppev lugu. Kalendris on 12 põnevat pilti ning kalendaarium, mis on kujundatud koostöös kunstnikuga. Suuremõõtmeline kalender on pakitud kinkekarpi.

Aero 2010
Professionaalse aerofotograafi Andres Tarto piltidega kalender kaunite vaadetega Eestimaast. Kaksteist suurt pilti on kokku pandud suureformaadiliseks kalendriks ja kinkekarpi.

Fred Jüssi autorikalender
Eesti zooloogi, loodusfotograafi ja loodusepopulariseerija Fred Jüssi autorikalendris on kuus meeleolukat loodusfotot.
Piltide juurde kirjutas tekstid Doris Kareva ning need on tõlgitud ka inglise keelde. Kahe oma ala meistri koostöös on valminud kaunis suureformaadiline seinakalender, mis on pakendatud kinkekarpi.

Metsloomad
Paljudele inimestele on kohtumine loomadega nende loomulikus keskkonnas võimalik vaid fotograafi kaasabil. Metsloomakalender teeb võimalikuks kohtumise rebasepoja, hundi, pesakonna metsseapõrsaste ja teistegi metsategelastega. 12 mõnusa meeleoluga pilti on teinud populaarsed fotograafid Remo Savisaar ja Sven Saček.

Väikeste meeste kalender
„Väikeste meeste juttude" ja „Väikeste meeste lennumasinajuttudega" poiste südamed võitnud eesti oma autor Urmas Nemvalts on joonistanud toreda poistekalendri masinatest. Iga kuu juures on ühe töömasina pilt ja lühike kirjeldus, mis tööd see masin teeb. Kuu pöördel on pilt, mille kalendriomanik soovi korral ise ära värvida saab.

Wimbergilt proosaraamat lastele

Intervjueeris ANNIKA TÕNSTRÖM

Varem oled lastele avaldanud ainult luulet, täiskasvanutele ka proosat. Miks nii? Kas lastele on luuletusi lihtsam kirjutada kui proosatekste?
Ma leian, et ma olen ka täiskasvanutele liiga vähe proosat kirjutanud. Proosa kirjutamine nõuab väga palju aega. Ja mitte ainult kirjutamine ise, vaid ka eelhäälestus. Võib kirjutama hakata n-ö külmalt ja äkki tuleb midagi head välja, aga enamasti on siiski vaja tükk aega enne vastav meeleolu tekitada, peas luua sobilik keskkond, kus tegelased saaksid ennast vabalt tunda. Selle peale läheb aega. Ja sel ajal ei saa intensiivselt tegelda muude asjadega.

Niisiis on proosa kirjutamine, olgu lastele või suurtele, luksustegevus, sest see käib ikka muude tööde ja tegemiste kõrvalt, hobi korras. Hetkel on mu põhitegevuseks telesse stsenaariumi kirjutamine ja kirjastusele raamatute toimetamine. Need tegevused tagavad mulle regulaarse sissetuleku. Need on ka loomult kirjanduslikud, seepärast ma oma töö pärast ei nurise. Võin öelda, et teen seda, mis on mulle loomu poolest kõige omasem. Aga kui ma saaksin regulaarset sissetulekut proosa kirjutamisest, siis ma kirjutaks seda ka rohkem – nii lastele kui ka suurtele.

Selline proosavähesus on tänapäeva Eestis täiesti harilik asi. Olen isegi öelnud, et tänapäeva Eestis saavad korralikke romaane kirjutada ainult kooliõpilased ja pensionärid. Kõigi teiste aeg läheb raha teenimise peale. Ootan pikisilmi kultuuriministrit, kes suudaks oma ninaotsast kaugemale näha ja midagi selle olukorra parandamiseks ette võtaks.

Kirjutad ka koos Jaanus Vaiksooga stsenaariumi ETV lastesarjale „Saame kokku Tomi juures" ning nagu ma aru saan, on „Suure pidusöögi" tekstid valminud pika aja jooksul. Mis ajendab sind lastele kirjutama?
Need lood on sündinud ajavahemikus 2002–2009. Ja suurem osa neist võlgneb oma olemasolu ainult sellele, et vahel on mul tekkinud soov või vajadus Buratino- või Tomi-sarja mõni jutuke kirjutada, et see seal ette loetaks-jutustataks. Nii et puhtalt sarja jaoks. Ilma sarjata poleks neid sündinud, ehk, viidates eelmisele vastusele, poleks olnud aega neid sündida lasta.

Nii ma siis vaikselt lasin neil koguneda, et kunagi kogumik välja anda. Ajakiri Täheke avaldas ka neist mõned. „Kaarli kolm pilti" sündis ajakirja Mesimumm tellimise peale. Ja kui Maalehe Kirjastus tänavu kevadel pöördus mu poole mõttega, et võiks lastele välja anda juturaamatu, kirjutasin lood „Isa vanaema maasikad", „Raha on otsas" ja „Suur pidusöök" spetsiaalselt juurde. Väga tore oli neid kirjutada. Kõigi nende kolme loo sisu on vähem või rohkem pärit mu enda elust.

Mitmed „Suure pidusöögi" jutud jätavad muinasjutu mulje, kuid oma ootamatute lõppude ja tegevustega justkui parodeeriksid muinasjutte. Näiteks haldjatüdruk, kes tahtis saada punkariks – haldjatüdrukud on muinasjuttude tüüpilised tegelased, aga selline tegevuskäik poleks küll üheski klassikalises muinasjutus võimalik. Taotled sa lastekirjanduses mingit muutust?
Mu meelest on tore muinasjutu mudeleid ümber teha. Näiteks meeldivad mulle mängud kolmarvsusega: traditsiooniline vorm, aga nihestusega sisu. Näiteks punkarist haldjatüdruk või geenilaboris sündinud väike valge süleorav Mutex. Haldjatüdruku jutu kirjutasin trotsist selle ülekasutatud haldjateema vastu. Ikka mingid roosades kleitides ja pitsides-satsides haldjad ja printsessid, nagu see oleks iga tüdruku unistus. Miks ei võiks tüdrukute unistuste maailma veidi kaasajastada ja laiendada?

Oled raamatusse sisse kirjutanud ka praeguseid ühiskonnas levinud probleeme, näiteks rahapuuduse, mis lugedes mõjub justkui selgitus lastele, et nad hakkaksid oma vanemaid mõistma. Kas sinu arvates tuleks lastele rohkem n-ö täiskasvanute probleeme selgitada?
Jah, tuleks. Liiga palju on lastekirjanduses mingit abstraktset tundlemist või fantaasiapanemist, mille kokkupuude päris eluga on nullilähedane. Suur osa

„Lastekirjandus peaks aitama lapsel ka teda igapäevaselt ümbritsevat elu mõista", lausub Wimbergina tuntud Jaak Urmet.

tänapäeval Eestis kirjutatavast lastekirjandusest on muinasjutud. Eks see on mõistetav. Muinasjuttu nagu on „kergem" kirjutada kui reaalset elu kujutavat juttu. Paned aga hea haldja, kurja kolli ja vapra lapskangelase mõõgaga vehkima, ja ongi olemas.

Aga lastekirjandus peaks aitama lapsel ka teda igapäevaselt ümbritsevat elu mõista. Lahus elavad vanemad, linnastumine, põlvkondade vahelise sideme hägustumine, tarbimiskirg, töö tähtsus täiskasvanute elus, raha väärtus, toitumisprobleemid – need on tänapäeva lastele olulised teemad, mida muinasjutud ei käsitle. Mina olen neid käsitlenud lugudes „Kaarli kolm pilti", „Isa vanaema maasikad", „Raha on otsas" ja „Suur pidusöök".

Ja lõpetuseks tahan öelda, et mu moodsale ja vingele raamatule tegi Anni Mäger äärmiselt moodsad ja vinged pildid!

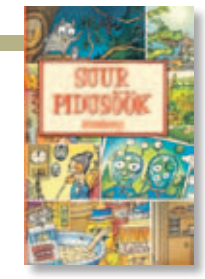

Suur pidusöök
Wimberg
Illustreerinud Anni Mäger
55 lk
kõva köide
Elas kord Wimberg, päris nimega Jaak Urmet, kes armastas aeg-ajalt lastele raamatuid kirjutada. Ja arvatavasti elab ta õnnelikult siiani, sama õnnelikult kui tema uus raamat "Suur pidusöök", milles on 12 lastele kirjutatud lühemat ja pikemat juttu, mis sobivad nii ettelugemiseks pisikestele kui ka iseseisvaks lugemiseks suurematele. Seejuures rõhutab autor, et kirjutab lastele ainult selliseid luuletusi ja jutte, mis võiksid meeldida ka nende emadele ja isadele. Wimberg on varem avaldanud lastele luulekogud „Buratino laulud", „Põngerjate laulud" ja „Härra padakonn". Ta on olnud ETV sarja „Buratino tegutseb jälle" stsenarist ja kirjutab praegu koos Jaanus Vaiksooga stsenaariumi ETV lastesarjale „Saame kokku Tomi juures".

ilmunud

Vana kaev
Boris Bernstein
447 lk
pehme köide

Tunnustatud kunstiteadlase Boris Bernsteini nelikümmend neli kõige viljakamat tööaastat on seotud Eesti kunsti ja kunstiharidusega. 1951. aastast oli ta Tallinna kunstikõrgkooli õppejõud, erudeeritud, vaimukas ja köitev lektor, kes õpetas nägema faktide taga ajastut ja selle mõttelaadi, kunstikultuuri kui tervikut, milles toimib oma sisemine arenguloogika. B. Bernšteini mälestused elust 20. sajandil on kirjutanud juba inimene, kes elab 21. sajandil. Tegemist on sulamiga möödunud sündmustest ning mõtisklustest nende üle uusima aja vaatepunktist, kui Nõukogude Liit on lagunenud ja Eesti on saanud iseseisvaks. Raamatule lisab omapära eriline vaatenurk – aastatepikkune elukogemus USA-s, Californias, olles endiselt Eesti Kunstiakadeemia emeriitprofessor.

Muinasjutt lapse arendaja ja lohutajana
Toivo Niiberg, Airi Metspalu, Mare Linnas
215 lk
pehme köide

Raamatust leiab lugeja vastused küsimustele, kust muinasjutud pärinevad, mis on nende tähendus ja sügav sisu, kuidas muinasjutte jutustada. Arutletakse fantaasia ja fantastika olulisuse üle lapse mõttemaailma mõjutajate ja arendajatena. Samuti tuuakse välja üldised seaduspärasused muinasjuttudega töötamisel. Eraldi leiavad käsitlust didaktilised, psühhokorrektuursed, meditatiivsed ja psühhoterapeutilised muinasjutud. Raamatus on ka muinasjututeraapia praktilisi lahendeid.

ilmumas

Täna tuleb tore päev
Arendavaid tegevusi koos lastega
Merike Lillo, Õie Mikk
pehme köide

Lasteaiaõpetajad Merike Lillo ja Õie Mikk tutvustavad Hea Alguse rühma laste mängides õppimist läbi kümne teema, mis on seotud lapse lähiümbruse ja loodusega. Lapsele lähedane haakub tema kogemustega ja on hästi mõistetav. Valitud teemad peaksid aitama mõista uuendatud koolieelse lasteasutuse õppekava valdkondade vahelist ja ainealast (keel ja kõne, matemaatika, jne) lõimumist teemakohaste tegevustega. Lugeja saab hea ülevaate rühmaruumi korraldusest ja tegevuskeskustest: kirjaoskus, teadus, kokandus, liiv ja vesi jne. Samuti küllaga ideesid lastega koos tegutsemiseks ja mängimiseks.

Kuidas arendada laste andeid

VIIRE SEPP

Eeskätt lapsevanematele ja pedagoogidele mõeldud käsiraamatus püütakse aidata leida vastust küsimusele: kuidas saaksime kaasa aidata, et andekast lapsest kasvaks õnnelik täiskasvanu. Raamatus antakse ülevaade andekuse kaasaegsetest teooriatest, kõneldakse pere, kooli ja kaaslaste rollist andeka lapse arengus. Suunatakse täiskasvanuid tähele panema märke, mis võivad viidata lapse erilisele võimekusele juba tema väga varases eas.

Käsitlemist leiavad andekate laste isiksuslikud eripärad ning nende kognitiivseid, sotsiaalsed ja emotsionaalsed vajadused.

Andekusega seonduvatest müütidest on küllap sügavamalt juurdunud arvamused, et andekad tõusetuvad igal juhul esile ja tavateadvuses seostub „andekas" üldjuhul hea ja tubli viielise õpilase kuvandiga. Sellise lähenemisega võivad väga paljud andekad lapsed jääda üldse märkamata. Lapsevanemate ja pedagoogide teadmistest vastavas valdkonnas sõltub see, kui hästi me suudame andekaid lapsi ära tunda ja nende arengule kaasa aidata.

Toetava keskkonna puudumisest ja andekate laste isiksuslikest eripäradest võivad alguse saada nii mõnedki probleemid. Seetõttu pööratakse raamatus tähelepanu ka sellistele olukordadele nagu ande maskeerimine, väärdiagnoosid, andekad õpiraskustega lapsed jmt. juhtumid, mis takistavad andeka lapse

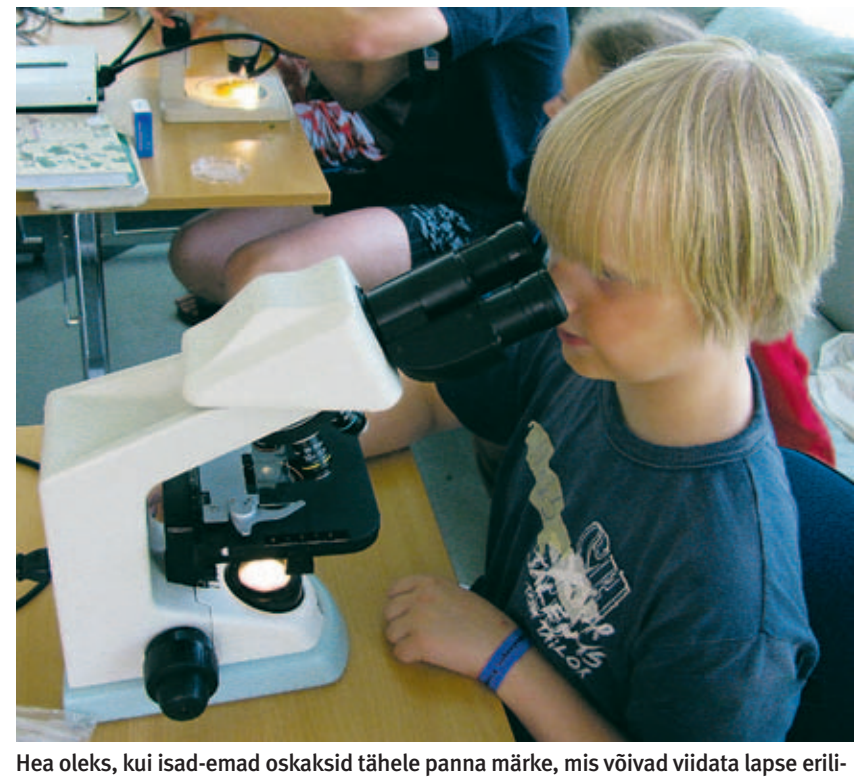

Hea oleks, kui isad-emad oskaksid tähele panna märke, mis võivad viidata lapse erilisele võimekusele juba tema väga varases eas.

äratundmist ning mõistmist ja seetõttu ka tema võimetekohast arengut. On öeldud, et andekad alasooritajad on kaasaegse haridussüsteemi suurimaid probleeme. Niisugused lapsed võivad olla väga motiveeritud, aga paraku pole nad motiveeritud soorituseks.

Toetudes uuringutele ja nõustamisega tegelevate praktikute kogemustele kirjeldatakse erinevaid andekate laste tüüpe ja osutatakse võimalustele nende motiveerimiseks ja arengu toetamiseks. Muu hulgas räägitakse sellest, mida on andekate laste kohta saadud teada Eestis tehtud uuringute põhjal. Käsiraamatus tuuakse ka rohkesti kasulikke viiteid ja abimaterjale, mis aitavad vanemal-õpetajal oma küsimustele vastuseid leida, oma andeka lapse arenguvõimalusi avardada või probleemide korral abi nõutada.